

Secció I - Comunitat Autònoma Illes Balears

1.- Disposicions generals

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA

Num. 12214

Decret .71/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears

La Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (BOIB núm. 32, d'1 de març), a l'article 36.2, estableix que correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència de desenvolupament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats. La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4 de maig), estableix a l'article 6.2 que el Govern ha de fixar els aspectes bàsics del currículum que constitueixen els ensenyaments mínims i, a la disposició final sisena, que correspon a les administracions educatives definir els continguts educatius del primer cicle d'educació infantil. Els ensenyaments mínims del segon cicle de l'educació infantil es determinen en el Reial decret 1630/2006, de 29 de desembre, a l'article 5.2 (BOE núm. 4, de 4 de gener de 2007).

El Reial decret 806/2006, de 30 de juny, estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu (BOE núm. 167, de 14 de juliol). El capítol II, article 3, indica que l'any acadèmic 2008-09 s'ha d'implantar el primer i segon cicle de l'educació infantil, i s'han de deixar d'impartir els ensenyaments corresponents, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu.

L'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua vehicular en l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius ve regulada per la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística (BOCAIB núm. 15, de 20 de maig), pel Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en tots els nivells educatius i en tots els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 89, de 17 de juliol) i per l'Ordre de 12 de maig de 1998 que regula l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua de l'ensenyament en els centres docents no universitaris (BOCAIB núm. 69, de 26 de maig).

Per tant, d'acord amb el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre el traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari (BOE núm. 14, de 16 de gener de 1998), amb el Decret 60/2008, de 2 de maig, pel qual s'estableixen els requisits mínims dels centres de primer cicle d'educació infantil (BOIB núm. 63, de 8 de maig), i amb el Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria (BOIB núm. 83, de 14 de juny), correspon al Govern de les Illes Balears dictar, en l'àmbit de les seves competències, les disposicions que siguin necessàries per establir el currículum de l'educació infantil i a la Conselleria d'Educació i Cultura definir el currículum esmentat.

En compliment d'aquesta tasca, aquest Decret defineix els objectius, els continguts, els criteris d'avaluació i les orientacions metodològiques corresponents al conjunt de l'etapa o a cadascun dels cicles o de les àrees que la integren o configuren. Atès el caràcter global d'aquesta etapa, la relació entre les àrees és estreta, fins al punt que bona part dels continguts d'una adquireix sentit des de la perspectiva de les altres dues. Igualment, cal tenir en compte que la distribució en blocs de continguts respon únicament a criteris organitzatius.

El currículum de l'educació infantil s'orienta cap a la consecució del desenvolupament integral i harmònic de la persona en els aspectes físics, emocionals, afectius, socials i intel·lectuals que possibiliten l'accés a nous aprenentatges, des d'una perspectiva compensadora de les desigualtats. S'hi integren aprenentatges que es troben en la base del posterior desenvolupament, al llarg de l'escolarització obligatòria, de les competències que es consideren bàsiques per a tot l'alumnat.

En aquesta etapa l'aprenentatge és un procés dinàmic d'exploració, d'interacció amb l'entorn i de regulació del propi procés. Cada infant té el seu estil d'aprenentatge i un ritme personal de maduració i desenvolupament. Per aquest motiu l'atenció de les necessitats bàsiques, les característiques personals i el procés evolutiu, la seva afectivitat, els seus interessos i el seu estil cognitiu, són elements que condicionen la pràctica educativa de l'etapa.

L'establiment de vincles afectius i les experiències de relació positiva entre els infants, amb els adults i amb l'entorn constitueixen una font d'aprenentatge i de construcció de la pròpia identitat que els centres educatius han d'aprofitar, emprant el joc com a eina fonamental per al creixement personal, per al desenvolupament de les habilitats comunicatives, de les capacitats de representació i simbolisme i per a la transmissió dels valors que amaren una societat

democràtica.

L'entorn educatiu i l'ambient a l'aula són agents que, des de l'afecte, el respecte i la confiança, estimulen curiositats, possibiliten activitats significatives, experiències enriquidores i aprenentatges cada cop més autònoms, alhora que afavoreixen la seguretat i l'equilibri emocional. En aquest procés la coherència i la cooperació amb les famílies i l'esforç compartit de tots els agents que integren la comunitat educativa té una rellevància especial.

Els reptes del món canviant en què ens trobam fan que sigui necessari assentar els fonaments que permetran accedir a la informació als infants, estimulant-los a mantenir la inclinació per aprendre durant tota la vida. D'aquí la importància d'iniciar els infants també en el món de la lectura i de l'escriptura, en una llengua estrangera i en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, a més de fomentar les experiències d'iniciació primerenca en l'expressió artística, visual i musical i la iniciació, desenvolupament i adquisició d'habilitats lògiques i numèriques.

La configuració del currículum ha de desenvolupar-se amb la suficient flexibilitat perquè els centres, en l'ús de la seva autonomia, puguin adaptar-se a les diferències individuals i als distints entorns socioeconòmics i culturals per mitjà del projecte educatiu, de manera que tots els infants puguin arribar al grau de desenvolupament de la personalitat i de les capacitats que les seves condicions els permetin.

Per això, en aquest Decret es configuren els elements organitzatius suficients perquè els equips docents adoptin les decisions relatives a la distribució dels continguts i dels criteris d'avaluació en aquesta etapa, que han de quedar reflectides en les programacions docents, tenint en compte el caràcter global dels aprenentatges i l'interès i significativitat de les activitats.

Per tot això, a proposta de la consellera d'Educació i Cultura, d'acord amb el Consell Consultiu, i havent-ho considerat el Consell de Govern en la sessió de dia 27 de juny de 2008,

DECRET

Article 1

Objecte i àmbit d'aplicació

1. L'objecte d'aquest Decret és establir el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears.

2. Aquest Decret, d'acord amb el que estableix la disposició final sisena de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, constitueix el desplegament normatiu per l'educació infantil del que disposen els articles 6.2 i 14.7 de l'esmentada Llei i integra allò que regula el Reial decret 1630/2006, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del segon cicle de l'educació infantil.

3. Aquest Decret és d'aplicació en els centres docents públics i privats de les Illes Balears que imparteixen els ensenyaments d'educació infantil.

Article 2

Principis generals

1. L'educació infantil constitueix l'etapa educativa amb identitat pròpia que atén infants des del naixement fins als sis anys. L'etapa d'educació infantil s'ordena en dos cicles i té caràcter voluntari. El primer cicle comprèn fins als tres anys, i el segon, dels tres als sis anys. El segon cicle és gratuït.

2. La Conselleria d'Educació i Cultura propiciarà una distribució equilibrada de l'alumnat que s'incorpori en qualsevol moment de l'etapa entre els centres sostinguts amb fons públics. Els centres educatius han d'adoptar mesures d'acolliment i adaptació per a aquest alumnat.

3. L'atenció educativa directa als infants del primer cicle d'educació infantil ha d'anar a càrrec de professionals amb les titulacions establertes a l'article 92 de la LOE i a l'article 11 del Decret 60/2008, de 2 de maig, pel qual s'estableixen els requisits mínims dels centres de primer cicle d'educació infantil. El segon cicle ha de ser impartit per professors amb el títol de Mestre i l'especialització en educació infantil o títol de grau equivalent.

4. L'educació infantil ha de mantenir la coherència necessària amb l'educació primària per assegurar una transició adequada de l'alumnat entre etapes i facilitar la continuïtat del seu procés educatiu.

Article 3

Finalitats

1. La finalitat de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament físic, emocional, afectiu, social i intel·lectual dels infants.

2. Aquesta etapa ha d'atendre progressivament al desenvolupament afectiu, al moviment i als hàbits de control corporal, a les manifestacions de la comunicació i del llenguatge, a les pautes elementals de convivència i relació social, així com al descobriment de les característiques físiques i socials del medi en què viuen. A més, ha de facilitar que els infants elaborin una imatge positiva i equilibrada de si mateixos i que adquireixin autonomia personal.

Article 4 **Objectius**

L'educació infantil ha de contribuir a desenvolupar en els infants les capacitats que els permetin:

- a) Descobrir i conèixer el propi cos i el dels altres, les seves possibilitats d'acció i aprendre a respectar les diferències.
- b) Observar, explorar i reflexionar sobre el seu entorn familiar, natural i social, mantenint una actitud de curiositat respecte d'això i un esperit crític, tenint en compte el nivell maduratiu dels infants.
- c) Adquirir progressivament autonomia en les activitats habituals i en l'organització de les seqüències temporals i espacials quotidianes.
- d) Desenvolupar les seves capacitats afectives i actuar cada cop amb més seguretat i confiança en si mateixos.
- e) Relacionar-se positivament amb els altres i adquirir progressivament pautes elementals de convivència i de relació social, així com exercitar-se en la resolució pacífica de conflictes.
- f) Desenvolupar habilitats comunicatives en diferents llenguatges i formes d'expressió:
  - Iniciar-se en la comunicació en una llengua estrangera.
  - Iniciar-se en la lectura i l'escriptura, en el moviment, el gest, el ritme i en els llenguatges visual, artístic i musical.
  - Iniciar-se en les habilitats relacionades amb les tecnologies de la informació i de la comunicació.
- g) Iniciar-se, desenvolupar i adquirir habilitats logicomatemàtiques.
- h) Gaudir de les manifestacions culturals presents a l'entorn, conèixer les més identificatives de les Illes Balears i respectar les d'altres llocs.
- i) Adoptar hàbits bàsics de salut corporal i alimentària.
- j) Desenvolupar globalment les capacitats cognitives, sensorials, motrius i de reconeixement i construcció de les emocions mitjançant el joc i el moviment.

Article 5 **Principis metodològics i pedagògics**

1. En aquesta etapa s'ha de posar especial èmfasi a l'atenció a la diversitat de l'alumnat, a l'atenció individualitzada orientada a aconseguir el màxim desenvolupament de cadascun dels alumnes i a la prevenció i resposta a les dificultats d'aprenentatge identificades prèviament o a aquelles que vagin sorgint al llarg de l'etapa.

2. L'acció educativa estarà orientada cap a l'afavoriment de la construcció de la pròpia identitat dels infants, a l'elaboració d'una imatge de si mateixos positiva i equilibrada, al desenvolupament de la seva autonomia, a l'establiment de vincles afectius i socials, al desenvolupament del moviment, dels hàbits de control corporal, de les capacitats comunicatives i al plaer per explorar, descobrir i construir.

3. Els continguts educatius s'han d'abordar per mitjà d'activitats globalitzades que tinguin interès i significat per als infants, que parteixin de les situacions quotidianes del centre i de l'entorn, que permetin incorporar les seves experiències i aprenentatges i que s'adeqüin a les seves característiques evolutives i als seus ritmes i estils d'aprenentatge.

4. El professorat ha d'adoptar mètodes de treball basats en els vincles afectius, els interessos, les experiències, les activitats i el joc, aplicats en un ambient d'afecte, confiança i seguretat per potenciar l'autoestima i la integració social dels infants. A més, han d'afavorir el descobriment de les característiques físiques i socials del medi en què viuen i han de tendir a la capacitació per a nous aprenentatges funcionals.

5. S'ha de fomentar el treball en equip del professorat, afavorint la coordinació dels integrants dels equips docents.

Article 6 **La llengua catalana com a llengua de l'ensenyament, l'aprenentatge i la comunicació**

La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, serà utilitzada com a llengua de l'ensenyament, l'aprenentatge i la comunicació amb la finalitat que en acabar aquesta etapa l'alumnat tenguí una competència que li permeti comunicar-se amb els altres infants i amb el professorat i, en iniciar l'educació primària, pugui seguir les àrees corresponents impartides en aquesta llengua.

Article 7 **Àrees de coneixement**

1. Els continguts educatius d'aquesta etapa s'han d'organitzar en àrees corresponents a àmbits propis de l'experiència i del desenvolupament infantil. L'organització en àrees s'entendrà sense perjudici del caràcter global de l'etapa.

2. Les àrees d'aquesta etapa són les següents:

- a) Coneixement de si mateix i autonomia personal.
- b) Coneixement de l'entorn.
- c) Llenguatges: comunicació i representació.

3. Aquestes àrees s'han d'entendre com a àmbits d'actuació, com a espais d'aprenentatges de tot ordre: d'actituds, procediments i conceptes, que han de contribuir al desenvolupament dels infants i han de propiciar la seva aproximació a la interpretació del món, atorgant-li significat i facilitant-hi la seva participació activa.

4. El professorat ha d'atendre el valor fonamental de la comunicació oral en la interacció educativa en aquesta etapa des d'una doble dimensió: com a finalitat en si mateixa i com a recurs per a la iniciació de l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura i d'altres habilitats i coneixements propis de l'etapa. En tot cas els aprenentatges de caràcter instrumental han de ser objecte de consideració, especialment a partir del segon cicle de l'educació infantil. Tot el professorat ha de prestar atenció al desenvolupament de les habilitats relacionades amb la lectura i escriptura.

5. El professorat, per contribuir al manteniment de la identitat pròpia de les Illes Balears, ha de preveure el tractament de la cultura i les tradicions a les diferents àrees.

Article 8 **Currículum**

1. S'entén per currículum de l'educació infantil el conjunt d'objectius, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació que han de guiar la pràctica educativa en aquesta etapa.

2. Els centres escolars, en la planificació i el tractament de les activitats educatives, han de treballar de manera global la comprensió i l'expressió oral, la lectura, l'escriptura i les experiències d'iniciació en habilitats lògiques i numèriques, en les tecnologies de la informació i de la comunicació i en el llenguatge visual, corporal, artístic i musical, així com els hàbits i les conductes que faciliten el desenvolupament integral dels infants i la seva incorporació a l'escolaritat obligatòria.

3. L'ensenyament de les llengües estrangeres s'ha d'introduir de forma primerenca en el segon cicle de l'educació infantil, en els termes que determini l'Ordre corresponent de la consellera d'Educació i Cultura i el que s'estableix quant al tractament didàctic en el projecte lingüístic de centre.

4. Els centres docents han de desenvolupar i han de completar el currículum de les diferents àrees establert a l'annex d'aquest Decret mitjançant les programacions didàctiques corresponents que han de formar part de la proposta pedagògica a la qual fa referència l'article 14.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i que s'ha d'incloure en el projecte educatiu.

Article 9 **Horari**

Els centres distribuïran l'horari escolar de forma flexible, tenint en compte la perspectiva globalitzada d'aquesta etapa. Aquest horari ha de respectar les necessitats i els ritmes d'activitat, de joc i de descans dels infants.

Article 10 **Programacions didàctiques**

1. Els centres docents han de desenvolupar, completar, adequar i concretar els currículums establerts en aquest decret mitjançant les programacions didàctiques.

2. L'equip de cicle ha d'elaborar les programacions didàctiques tenint en compte les diferents àrees i les característiques dels infants i de l'entorn del centre. Aquestes programacions s'han de recollir en el projecte educatiu de centre.

3. Les programacions han d'incloure, com a mínim, l'adequació i la seqüenciació dels objectius generals de les àrees, la seqüència dels continguts al llarg de cada curs, els mètodes pedagògics, els criteris d'avaluació, els procediments i activitats de suport i d'ampliació, i les estratègies i procediments d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

4. Les programacions didàctiques han de preveure les adequacions necessàries per atendre els infants amb necessitat específica de suport educatiu. Han d'incloure els plans d'actuació i les mesures de suport amb la finalitat de facilitar als infants l'assoliment dels objectius d'aquesta etapa.

5. Les programacions didàctiques són públiques i han d'estar a l'abast de la comunitat educativa.

Article 11 **Tutoria i cicles**

1. Cada grup d'alumnes ha de tenir un mestre o educador, en el seu cas, com a tutor, designat pel director del centre, que s'ha d'encarregar de coordinar les activitats de tutoria i de dur a terme el conjunt d'accions educatives que contribueixen a desenvolupar les capacitats de l'infant, la seva maduresa i autonomia, contribuint a la formació de la personalitat i a la reflexió.

2. Els mestres o educadors tutors, en el seu cas, han de mantenir una relació permanent amb la família, a fi de facilitar l'exercici dels drets reconeguts en l'article 4.1. d) i g) de la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació.

3. Tot el conjunt de mestres i educadors, en el seu cas, que intervenen en un grup d'alumnes, amb la coordinació del tutor o tutora responsable del grup, n'ha d'exercir l'acció tutorial.

4. El cicle constitueix la unitat curricular temporal d'organització i d'avaluació.

5. L'equip de cicle està constituït pel mestre o educador tutor de cada grup, en el seu cas, i els especialistes, si n'és el cas. Ha de desenvolupar el treball de manera coordinada, i ha de garantir la necessària unitat de programació i d'avaluació. S'ha d'afavorir el treball en equip dels professionals d'un mateix cicle.

6. S'ha d'afavorir la continuïtat del professorat en un mateix grup al llarg de tot el cicle.

Article 12 **Avaluació**

1. En l'educació infantil, l'avaluació serà global, contínua i formativa. L'observació directa i sistemàtica, compartida per l'equip docent de grup, ha de constituir el procediment principal del procés d'avaluació.

2. L'avaluació en aquesta etapa ha de servir per identificar els aprenentatges adquirits i el ritme i les característiques de l'evolució dels infants. Els criteris d'avaluació de les àrees han de ser referent fonamental per valorar tant el grau d'adquisició de les capacitats i habilitats bàsiques com el de consecució dels objectius.

3. Els docents que imparteixin l'etapa d'educació infantil han d'avaluar el procés d'ensenyament, la pròpia pràctica educativa i el desenvolupament de capacitats per part de l'alumnat d'acord amb els diferents elements del currículum.

4. L'avaluació és responsabilitat del tutor o tutora. És la persona encarregada de recollir i registrar les informacions aportades per l'equip docent de grup, a més de coordinar les actuacions i decisions relatives al procés d'avaluació dels infants.

5. L'avaluació de l'alumnat amb adaptacions curriculars s'ha de fer segons els criteris d'avaluació fixats a les adaptacions mateixes.

Article 13 **Atenció a la diversitat**

1. Tot l'alumnat, amb independència de les especificitats individuals o de caràcter social, té dret a una educació adequada a les seves necessitats i característiques. Pel que fa a les mesures d'atenció a la diversitat, s'ha d'atendre a allò que disposa l'article 13 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

2. S'entén per alumnat amb necessitats educatives especials aquell que requereix, durant un període de la seva escolarització o al llarg de tota l'escolarització, determinats suports i atencions educatives específiques derivades d'una discapacitat, de trastorns greus de conducta o emocionals o de trastorns generalitzats de desenvolupament.

La Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat ha d'identi-

ficar i valorar l'alumnat amb necessitats educatives especials mitjançant professionals amb la qualificació adient. Aquests professionals han d'establir, en cada cas, els plans d'actuació en relació amb les necessitats educatives de cadascun dels alumnes, comptant amb el parer dels pares i mares, de l'equip directiu i del professorat del centre corresponent.

La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'aportar els recursos humans i materials necessaris, i ha d'establir els criteris i mecanismes per garantir l'atenció integrada i normalitzada en els centres educatius ordinaris de l'alumnat amb necessitats educatives especials temporals o permanents, a fi que puguin assolir els objectius generals que s'estableixen per a tot l'alumnat.

3. La Conselleria d'Educació i Cultura ha d'escolaritzar l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu que s'incorpora al sistema educatiu fent una distribució equilibrada entre els centres de cada zona sostinguts amb fons públics.

4. L'escolarització dels infants amb altes capacitats intel·lectuals s'ha de flexibilitzar de forma que pugui anticipar-se un curs l'inici de l'escolarització en l'educació primària, quan es prevegi que aquesta decisió és la més adient per al seu desenvolupament personal i social. Aquesta mesura es prendrà quan l'informe psicopedagògic així ho aconselli, prèvia autorització expressa de la Direcció General d'Administració, Ordenació i Inspecció Educatives.

5. L'infant, excepcionalment, pot romandre escolaritzat en el segon cicle de l'educació infantil un any més dels tres que el constitueixen, quan el dictamen d'escolarització així ho aconselli, prèvia autorització expressa de la Direcció General d'Administració, Ordenació i Inspecció Educatives.

Article 14 **Autonomia dels centres**

Els centres docents disposen de l'autonomia que els confereix l'article 11 del Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

Article 15 **Cooperació amb els pares, mares o tutors**

1. Els centres han de cooperar estretament amb els pares, mares o tutors i han d'establir mecanismes per afavorir-ne la participació en el procés educatiu dels fills.

2. Els centres han d'adoptar mesures de comunicació periòdica amb els pares, mares o tutors, per recollir la informació necessària, informar-los i orientar-los sobre els processos d'ensenyament, aprenentatge i avaluació dels infants, per aconseguir-ne una millora.

Article 16 **Coordinació per a la continuïtat del procés educatiu**

Els centres i el professorat de l'educació infantil han d'establir mecanismes de coordinació entre els cicles de l'etapa i entre l'etapa d'educació infantil i la d'educació primària, especialment al primer cicle, al si del mateix centre i, en la mesura de les possibilitats, amb altres centres docents.

Disposició addicional única **Ensenyaments de religió**

1. Els ensenyaments de religió s'han d'incloure en el segon cicle de l'educació infantil d'acord amb allò establert en la disposició addicional segona de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

2. La Conselleria d'Educació i Cultura ha de garantir que, a l'inici de cada curs, les famílies dels alumnes puguin manifestar la seva voluntat que aquests rebin o no ensenyaments de religió.

3. Els centres docents han de disposar les mesures educatives perquè els alumnes, les famílies dels quals hagin manifestat la seva voluntat de no cursar ensenyaments de religió, tinguin l'atenció educativa adequada, per què l'elecció d'una o altra opció no suposi cap discriminació.

4. El currículum de l'àrea de religió catòlica és l'establert per l'Ordre ECI 1957/2007, de 6 de juny, per la qual s'estableixen els currículums dels ensenyaments de religió catòlica corresponents a l'educació infantil, educació primària i educació secundària obligatòria (BOE núm. 158, de 3 de juliol). El currículum de les altres confessions religioses amb les quals l'Estat ha subscrit acords de cooperació és competència de les autoritats religioses corresponents.

Disposició transitòria única **Vigència del Decret 66/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el cur-**

Índex de l'educació infantil a les Illes Balears

El currículum d'aquesta etapa s'ha de regir pel Decret 66/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears, fins a l'entrada en vigor de la nova ordenació de l'educació infantil establerta per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.

Disposició derogatòria única **Derogació normativa**

1. Queda derogat el Decret 66/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears, d'acord amb l'establert a la disposició transitòria única d'aquest Decret.

2. Queda derogat el Decret 97/2004, de 26 de novembre, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears.

Disposició final primera **Desenvolupament**

S'autoritza la consellera d'Educació i Cultura a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per aplicar i desenvolupar el que disposa aquest Decret.

Disposició final segona **Entrada en vigor**

Aquest Decret entra en vigor l'endemà d'haver-se publicat en el Butlletí Oficial de les Illes Balears. D'acord amb el que estableix la disposició transitòria única, aquest Decret s'ha d'aplicar a partir de l'any acadèmic 2008-09.

Palma, 27 de juny de 2008

EL PRESIDENT

Francesc Antich Oliver

La consellera d'Educació i Cultura

Bàrbara Galmés Chicón

ANNEX

Orientacions metodològiques

L'infant i la intervenció educativa

L'infant és el protagonista del seu propi aprenentatge. A l'educació infantil el procés d'ensenyament i d'aprenentatge s'orienta cap al desenvolupament de les capacitats que permetran el posterior assoliment, al llarg de l'escolarització obligatòria, de les competències que es consideren bàsiques per l'alumnat, que permetin l'aprenentatge al llarg de la vida i la socialització en els entorns més propers, a més d'atendre la consecució de les nocions bàsiques d'interpretació de la realitat que l'envolta, a través del desenvolupament físic, emocional, afectiu, social i intel·lectual dels infants.

En aquesta etapa, l'establiment de vincles d'afecte entre els infants i amb els adults és condició indispensable per afavorir l'aprenentatge. Les relacions empàtiques amb els infants (adequant el to de veu i el llenguatge gestual) i entre ells, l'atenció de les necessitats bàsiques vinculades a la seva seguretat física i afectiva i el clima acollidor i de diàleg, estimulador, de seguretat i respecte, permeten a l'infant confiar en les seves possibilitats i adquirir una imatge positiva de si mateix, alhora que contribueixen a l'adquisició de valors i a la prevenció i resolució de conflictes. La qualitat del procés d'ensenyament - aprenentatge a l'educació infantil passa per la qualitat de les relacions que s'hi estableixen.

Els infants d'aquesta etapa educativa aborden la realitat des de tots els àmbits, integrant i relacionant els nous coneixements amb els preexistents. L'enfocament didàctic de les activitats que es duen a terme a l'escola és necessàriament globalitzat i fonamentat en la significativitat, a fi que els nous coneixements siguin funcionals i aplicables. Això implica una programació flexible, que es fonamenti en la gestió de les vivències, experiències, interessos i coneixements previs dels infants, que doni cabuda als esdeveniments puntuals i ocasionals, significatius per ells (troballes, notícies, etc.), integrant-los dins la seva planificació, i que contempli l'adopció de mesures per gestionar la diversitat, tenint en compte l'entorn de l'infant i el plantejament de situacions educatives que possibilitin el recorregut de l'acte al pensament, incorporant diverses estratègies de representació que ajudin a donar sentit a l'activitat. De la mateixa manera, tots els plantejaments educatius s'han de fonamentar en diversitat de processos receptius (observació, escolta, anàlisi, reflexió) i productius (expressió, experimentació, descoberta, creació, interpretació i valoració).

En aquesta etapa, el joc és sinònim de creixement. L'activitat lúdica forma

part de la cultura pròpia dels infants, té un fort caràcter motivant i ofereix possibilitats d'establir relacions significatives. És fonamental per al seu creixement físic, afectiu, intel·lectual i social. Cal, per tant, proporcionar als infants una oferta variada i planificada d'oportunitats, materials adaptats als diferents moments maduratius i espais de joc (heurístic, reglat, simbòlic, de taula...), així com de models i materials d'informació, representació i experimentació.

L'escola i el seu entorn

L'escola ha d'esdevenir una comunitat d'aprenentatge relacional i culturalment estimulant. La comunicació, la interrelació amb els altres i amb l'entorn (i no només entre els companys i adults de l'aula), són generadors de nous aprenentatges. Cal facilitar el treball cooperatiu dels infants amb distints tipus d'agrupaments: individual, en parelles, en grups de feina, en assemblees i col·loquis en gran grup. Les activitats variades, contextualitzades i significatives, en espais diversificats com els racons o els tallers on s'agrupen diferents edats i es produeixen intercanvis entre alumnat de diferents nivells educatius possibiliten les situacions enriquidores i educatives. Les activitats proposades pels mateixos alumnes (projectes, notícies, sorpreses, etc.) asseguren aquests enfocaments i introdueixen l'infant en els primers processos d'organització de l'aprenentatge (plantejament d'interrogants, formulació d'hipòtesis, recollida i anàlisi d'informació, i ajustament dels nous coneixements). En el cas dels infants més petits, atendre la seva activitat espontània permetrà detectar els seus interessos i preferències.

Comptar amb tots els agents educatius ens permet ampliar l'educació als contextos de vida. L'escola ha d'estar oberta i receptiva al que succeeix al seu entorn, facilitant que hi entri la realitat i la diversitat cultural propera, incidint en l'exterior amb les seves aportacions i generant corrents d'intercanvi mutu amb el barri, poble i comunitat.

La recerca, l'exploració sensoriomotriu, el descobriment, el plantejament de preguntes i d'hipòtesis, la verificació i consciència dels nous aprenentatges condueixen a conquestes constructives i funcionals i, per tant, a nous interessos i al progrés en el desenvolupament de l'autonomia motriu, cognitiva, moral i afectiva. Són les eines necessàries perquè els infants comencin a entendre el món i als altres, perquè aprenguin a aprendre des del plaer d'aprendre.

La comunicació

L'enfocament comunicatiu, circumscrit dins el principi didàctic d'educació en valors i de respecte per la diversitat lingüística i cultural, exigeix la planificació de propostes concretes d'aula que s'orientin a l'adquisició i desenvolupament del llenguatge i de les competències lingüístiques, que permetin als infants accedir a un bagatge lèxic cada cop més complex i acotat i que els situïn en un context comunicatiu real o de simulació: diàlegs i intercanvis comunicatius de qualitat, discussions, argumentació de propostes, valoració d'idees, creació d'històries, projectes, recerques i treballs experimentals. Crear situacions significatives d'iniciació al procés de la lectura i de l'escriptura, aprofitant l'interès dels infants per conèixer el significat de símbols i informacions de l'entorn i la profusió de missatges i comunicacions de tot tipus a l'aula, fer recerques d'informació, exposar-la i recrear móns reals o possibles, facilita als infants la reflexió sobre la pròpia experiència i sobre els altres.

En el procés d'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura es fan molt visibles els diferents ritmes maduratius i cognitius. L'ensenyant ha d'analitzar aquests ritmes i adaptar-hi les seves propostes oferint estímuls pel progrés continu, tant pels infants que s'estan iniciant en les convencions de la lectura i de l'escriptura com per aquells que ja n'han assolit els mecanismes bàsics. Els infants coneixen diferents llenguatges presents en la societat, sobretot a través dels mitjans de comunicació. Els mitjans i formats audiovisuals permeten la comprensió d'històries i l'ús d'imatges, sons i paraules per construir missatges, alhora que connecten l'escola amb l'entorn. Les propostes didàctiques que parteixen de notícies, fets, fotografies, etc. són alguns exemples d'activitats que evidencien aquesta relació.

Els espais i el temps

Tots els espais i moments d'una escola són educatius. La forma com l'espai, els materials i el temps s'organitzen a l'aula ha de tenir en compte les necessitats dels infants i contribuir al desenvolupament de la seva autonomia. L'espai ha de ser obert, accessible, segur i amb una distribució flexible per donar resposta a les diferents i canviants necessitats i interessos dels infants, evitant organitzacions excessivament rígides o complexes. A més a més, s'han d'oferir espais i moments pel son, el descans, l'alimentació i la higiene, amb les condicions d'accessibilitat precises per al desenvolupament motriu (atenent especialment els infants que comencen a caminar) i per a l'autonomia. Cal combinar els espais individuals amb altres d'ús comú, espais que requereixin una certa concentració, per al joc, per al contacte amb objectes i materials generadors d'experiències en si mateixos; altres, més amplis, per al moviment i, sempre que sigui possible, per al contacte amb la natura. L'aula es converteix, d'aquesta forma, en un taller de coneixements on es dona un equilibri entre la varietat i la

repetició d'experiències per a la consolidació dels aprenentatges.

La qualitat de les experiències educatives passa per una organització temporal adequada, amb ritmes tranquils, tenint cura de les transicions entre activitats i preveient un temps suficient per a sedimentar els aprenentatges.

Bona part de la vida dels infants té lloc a l'escola: cal contemplar els moments quotidians i de rutines diàries amb tota la seva potencialitat educativa i tenir cura també de l'estètica i l'ordre de l'aula i de l'escola en general. La implicació dels infants en la distribució i manteniment dels espais i en la seva presentació estètica (elaborant etiquetes, cartells, símbols, taules de tasques, d'encàrrecs, decidint on situar les seves produccions i els models) farà que aquests siguin viscuts com a propis i facilitarà l'adaptació a l'entorn escolar.

La diversitat a l'aula

La convivència en el grup suposa un enriquiment personal a partir de les experiències compartides (aprendre dels altres i amb els altres). Els educadors han d'analitzar la diversitat existent en la seva aula i aprofitar-la, acollir les identitats i possibilitar l'aprenentatge compartit d'hàbits, d'estratègies i d'actituds des dels seus papers de models, de promotors d'experiències, de transmissors de valors i de canalitzadors de la convivència dins el grup. A través de la relació amb els altres l'infant es descobreix subjecte i construeix la seva personalitat. Per adequar la seva intervenció als diferents nivells d'aprenentatge i de desenvolupament el professorat ha de recollir la informació necessària sobre els infants i el seu context sociofamiliar, a fi de conèixer i comprendre la seva història personal. Així com en les seves propostes, els docents han de acollir els interessos i inquietuds dels infants, els ha d'escoltar, atendre les seves aportacions i adequar les tasques, dosificant-les i ajustant el grau d'exigència i d'ajuda i el protagonisme que atorguen a cada infant, incitant-los i oferint-los propostes de treball obertes que permetin diversitat d'itineraris d'aprenentatge.

Cada infant és únic. L'escola acull tots els infants, amb diferents ritmes i estils d'aprenentatge, diferents capacitats, diferents actituds, diferents aptituds, diferents formes de relacionar-se i d'adaptar-se a un nou context social. Per als infants amb necessitats específiques de suport educatiu l'escola és una oportunitat educativa especialment rellevant que els ha de permetre participar des de les seves competències i capacitats.

Al mateix temps, la presència de la diversitat a l'escola i a l'aula és font d'una inestimable dinàmica de relacions i d'interacció que constitueix, per a tots, una ocasió de maduració. Educar en la diversitat implica concebre l'educació de forma àmplia, oberta i flexible; significa dissenyar activitats d'aprenentatge i d'avaluació que respectin els diferents ritmes evolutius i d'aprenentatge, i que atenguin les diferències lingüístiques, socials, culturals i personals que es donen dins l'aula; activitats que connectin amb els coneixements i idees prèvies i que incloguin la gestió del temps i de l'espai de forma holística però flexible, sempre amb el referent de les fites marcades al propi currículum. És per això que convé possibilitar la flexibilització dels agrupaments facilitant la diversitat de models de treball: individual, en parelles, en petit grup i desdoblaments, entre d'altres.

En el cas de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu aquesta atenció es reflecteix en una proposta curricular concreta, d'escola, que, partint de les necessitats i capacitats de l'infant, reflectides al diagnòstic psicopedagògic, i del coneixement de la dinàmica i de les característiques familiars i del seu entorn proper, dona compte de les mesures organitzatives i de la proposta educativa (relacional, social i cognitiva) que cal adoptar.

En les situacions en les quals la resposta a les necessitats de l'infant requereixi del treball de diferents professionals s'ha de tenir especial cura en l'organització dels suports a fi de garantir l'estabilitat de referents, important en aquestes edats. L'existència d'un nombre excessiu d'adults pot afectar els infants i la seva disposició cap als aprenentatges.

Família i escola

Les relacions entre la família i l'escola s'han d'establir en termes de cooperació, i no només de participació. La comunicació fluida i l'intercanvi habitual d'informació entre una i altra part són fonamentals, especialment en els primers anys de l'etapa, com també ho és la necessitat de compartir pautes comunes d'actuació. En aquest sentit és important la capacitat de l'ensenyant i de l'escola per, junts, acollir els infants i les seves famílies de forma personalitzada, i de fer-se càrrec de les emocions, seves i de la família, en el moment de la primera separació i de la construcció de noves relacions amb els companys i amb altres adults.

L'escola ha de comptar amb un model acurat d'acolliment als infants i famílies que s'incorporen a l'escola, partint d'un projecte d'adaptació que compti amb la participació activa de les famílies, aspecte especialment important durant el primer cicle d'aquesta etapa.

El paper dels educadors

Ser ensenyant d'educació infantil, avui, precisa un perfil d'alta complexitat i de gran responsabilitat. Requereix tenir competències culturals, pedagògiques, psicològiques, metodològiques i didàctiques, a més d'una sensibilitat oberta i la disposició personal madura i responsable cap a les relacions educatives amb els infants i les famílies. Suposa formar-se permanentment per a millorar l'escola i la pròpia pràctica, per a abordar els problemes específics de l'activitat i per al creixement personal.

L'ensenyant és el gestor de la complexitat que comporta la vida en l'aula, un professional autònom i amb criteri, capaç de prendre decisions constants en un sistema dinàmic i canviant, d'ajustar la seva actuació a l'entorn i d'adaptar-se a les situacions que sorgeixen a l'aula per extreure'n tot allò que tenen de positiu les situacions espontànies. Ha de propiciar un ambient educatiu que afavoreixi l'entusiasme per la recerca, la creativitat i la sorpresa, elements que suporten el pes de l'aprenentatge dels infants i el camí que condueix cap al pensament cada cop més crític i autònom. Ha de crear ambients rics també des del punt de vista matemàtic, plantejant als infants problemes que els reptin matemàticament, transmetent-los la seguretat en la seva capacitat de resoldre'ls i donant-los oportunitats per a explicar el propi pensament i escoltar i reflexionar sobre el dels companys. L'ensenyant, permanentment a l'escolta de l'infant, es serveix d'aquests pensaments per guiar la reflexió, evitant estereotips i gestionant positivament l'error (l'interpreta, el valora, el reconduïx i el transmet com una part inherent a l'aprenentatge i facilitador de nous aprenentatges).

L'equip docent té una rellevància especial, no només pel que fa a la planificació didàctica, sinó també al procés, a l'avaluació i a la reflexió i anàlisi de les situacions educatives que es generen a l'escola. El treball en equip i la cultura col·laborativa entre els professionals de l'ensenyament, així com l'establiment de pautes i criteris metodològics comuns i compartits per tot el personal del centre, són essencials, com també ho és la coordinació entre els dos cicles d'aquesta etapa i amb l'educació primària. Cal, per tant, establir moments per a aquestes coordinacions - que no poden limitar-se al traspàs d'informació - i fer viure el pas d'un cicle a l'altre o a l'educació primària com un estímul. Sempre que sigui possible, són recomanables les activitats, els moments de lleure, les sortides compartides entre l'alumnat dels dos nivells, visitar les aules i els possibles docents que tendran, així com implicar també les famílies en aquest traspàs.

Programació

Una seqüenciació eficaç dels continguts ha de tenir en compte:

- Els coneixements previs de cada infant respecte als nous continguts d'aprenentatge.
- L'adequació al moment de desenvolupament de l'infant.
- La relació dels nous continguts amb els actuals: han de ser assolibles per l'infant.
- Han de provocar un conflicte cognitiu que serveixi d'estímul per a l'aprenentatge.
- El predomini, normalment, dels continguts actitudinals i procedimentals sobre els conceptuals.
- Les necessitats i interessos dels infants.
- La contextualització, significativitat i funcionalitat dels nous aprenentatges.

L'avaluació dels processos d'aprenentatge i de la pràctica docent

L'avaluació és un instrument d'acció pedagògica, de caire formatiu - regulador de la pròpia pràctica docent (per reorientar les propostes educatives ajustant-les a les necessitats i processos observats) i dels aprenentatges -, tant pels alumnes com pel professorat. Ha de ser coherent amb el currículum i els objectius, i no pot limitar-se a un recull quantificatiu d'habilitats i de coneixements, sinó que ha de tenir en compte els processos d'aprenentatge, els ritmes (també d'adaptació), els estils d'aprenentatge, els processos de pensament complex dels infants, el desenvolupament de les capacitats generals i la pròpia tasca educativa. L'alumnat ha de participar en el procés d'avaluació propi, del grup i de la intervenció educativa.

L'observació contínua i sistemàtica, processual, dinàmica, contextualitzada i compartida constitueix el principal instrument d'avaluació. S'ha de dirigir a les estratègies, més que a les habilitats. L'observació compartida per tots els docents que intervenen en el grup condueix a l'intercanvi d'observacions i, per tant, a la intersubjectivitat. La documentació, entesa com el recull i l'exposició planificada i sistemàtica de les produccions i paraules dels nins, d'imatges de l'aula, escrits, etc., que mostra tant els processos com els resultats, i que permet la reflexió i el debat en el si de l'equip docent, es també un instrument d'avaluació contínua i d'anàlisi i revisió de la pràctica.

També en l'avaluació és important el contacte amb les famílies, tant pel que fa al recull d'informació que pugui ser significativa per a la interpretació de

dades com per a informar-los i fer-los participants del progrés i del procés educatiu que segueix l'infant.

ÀREA DE CONEIXEMENT DE SI MATEIX I AUTONOMIA PERSONAL

Introducció

Aquesta àrea de coneixement i experiència fa referència, de forma conjunta, a la construcció gradual de la pròpia identitat i de la maduresa emocional, a l'establiment de relacions i vincles afectius amb els altres i a l'autonomia personal com a processos inseparables i necessàriament complementaris. Els objectius i continguts d'aquesta àrea s'orienten cap a l'assoliment de les capacitats que, al llarg de l'escolarització obligatòria, permetran als alumnes adquirir les competències que es consideren bàsiques. Com a totes les àrees, els continguts que s'agrupen en aquesta adquireixen sentit des de la complementarietat amb la resta d'àrees, i s'hauran d'interpretar en les propostes didàctiques des de la globalitat de l'acció i dels aprenentatges.

En aquest procés de construcció personal resulten rellevants les interaccions dels infants amb el medi físic, natural i social, el progressiu control motor, el desenvolupament de la consciència emocional, la constatació de les pròpies possibilitats i limitacions, el procés de diferenciació dels altres i el pas de la dependència total a una independència cada cop major respecte als adults.

En aquesta interacció, que ha de promoure la consciència d'un mateix, dels propis valors i de la pròpia competència, l'autonomia i la seguretat, sentint-se a gust amb la pròpia manera de ser (imatge positiva de si mateix) i desenvolupant una vida interior que faciliti l'harmonia personal, es construeix la identitat personal i, per tant, el pas a un concepte de si mateix cada cop més ajustat, que els permeti percebre i actuar d'acord amb les seves possibilitats i limitacions, per a un desenvolupament ple i harmònic.

S'ha de tenir en compte el paper que els adults i les persones que envolten l'infant juguen en la construcció de la pròpia imatge, que depèn en gran part de la imatge que de si mateixos reben des de fora i de la confiança que es disposa en ells. Les relacions d'afecte i l'establiment de vincles personals amb els altres són la base sobre la qual s'assenta el creixement personal i emocional dels infants.

Al llarg d'aquesta etapa les experiències dels infants amb els altres, amb els objectes i amb l'entorn els han d'ajudar a conèixer globalment i parcialment el seu cos, les seves possibilitats perceptives i motrius, a identificar les sensacions que experimenten, gaudir amb elles i servir-se de les possibilitats expressives del cos per a manifestar-les. La utilització dels sentits per a l'exploració de si mateix, dels altres i de la realitat exterior és un procediment essencial que els docents han de tenir en compte, tant en el primer com en el segon cicle. La identificació i el reconeixement de les seves característiques individuals, així com el coneixement i acceptació dels altres, són condicions bàsiques per al seu desenvolupament, per aprendre a posar-se en el lloc dels altres, relativitzant la pròpia posició, i per a l'adquisició d'actituds de respecte i no discriminatòries.

Al mateix temps, s'ha d'atendre el desenvolupament de l'afectivitat com a dimensió essencial de la personalitat infantil, potenciant el reconeixement, l'expressió i la regulació de les emocions per tal que els infants arribin progressivament a detectar, donar nom i atendre les pròpies emocions i necessitats, les manifestin i, amb el temps, les regulin i es condueixin per elles.

El joc és una activitat privilegiada que integra l'acció amb les emocions i el pensament, afavoreix el desenvolupament social i la comprensió progressiva dels punts de vista dels altres. A través del joc, durant els primers anys l'infant desenvolupa també les habilitats manipulatives i la coordinació visomotriu.

En l'educació infantil té gran importància la incorporació progressiva de bons hàbits de salut, higiene, nutrició i descans. Amb el temps, l'infant durà a terme petites activitats de la vida quotidiana relacionades amb la seva higiene corporal i alimentària de forma cada cop més autònoma.

L'escola, especialment en aquestes edats, és un àmbit particularment adequat per enriquir els processos de construcció del coneixement de si mateix i de l'autonomia personal, i ha d'oferir una intervenció educativa ajustada a les distintes necessitats individuals en contextos de benestar, seguretat i afectivitat.

Objectius generals

En relació amb l'àrea de coneixement de si mateix i autonomia personal, la intervenció educativa en el primer i segon cicle de l'educació infantil es dirigirà al desenvolupament de les següents capacitats:

1. Incrementar progressivament la consciència de si mateix i formar-se una imatge ajustada i positiva a través del moviment, del joc i de la interacció amb els altres.

2. Conèixer i representar el propi cos, els seus elements i algunes de les seves funcions, descobrint les seves possibilitats d'acció i d'expressió, coordinant i controlant cada cop amb major precisió gestos i moviments i regulant el moviment, el to i la postura en funció de l'objecte i de l'acció efectuada.

3. Identificar gradualment les pròpies característiques, possibilitats i limitacions, desenvolupant sentiments d'autoestima i autonomia personal i gaudint de les pròpies descobertes i conquestes.

4. Identificar i acceptar els propis sentiments, emocions, necessitats, vivències o preferències i ser cada cop més capaçs de denominar-los, expressar-los, regular-los i comunicar-los als altres.

5. Identificar i respectar les característiques, diferències, sentiments, emocions, necessitats o preferències dels altres, valorant-los i rebutjant les actituds discriminatòries.

6. Adquirir progressivament seguretat emocional i afectiva per establir vincles personals d'afecte dins la vida del grup.

7. Realitzar, de manera cada cop més autònoma, activitats habituals i tasques senzilles per resoldre problemes de la vida quotidiana, augmentant el sentiment d'autoconfiança i la capacitat d'iniciativa, i desenvolupant estratègies per satisfer les seves necessitats bàsiques, per organitzar el treball i comprovar els nous aprenentatges.

8. Orientar-se i actuar cada cop més autònomament en els espais quotidians relacionats amb les vivències periòdiques i amb les rutines, utilitzant de forma adequada termes bàsics relatius a l'organització de l'espai i del temps.

9. Ajustar progressivament els ritmes individuals a les rutines de la vida quotidiana i del grup.

10. Progressar en l'adquisició d'hàbits i actituds relacionades amb el benestar, la seguretat, la higiene, l'alimentació, l'enfortiment de la salut, l'ordre i el treball, apreciand i gaudint de les situacions quotidianes d'equilibri i benestar físic i emocional.

11. Adequar progressivament el propi comportament a les necessitats i requeriments dels altres, desenvolupant actituds i hàbits de respecte, ajuda, col·laboració i responsabilitat, evitant comportaments de submissió o domini.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. El cos i la pròpia imatge

- El cos humà. Identificació i representació de la pròpia imatge. Exploració, identificació i acceptació de les característiques, dels elements bàsics del propi cos i d'algunes de les seves funcions.

- Exploració, identificació i acceptació dels canvis físics (augment de talla, pes...) i de les noves habilitats i competències relacionades amb el pas del temps.

- Identificació i acceptació de la identitat i de les característiques dels altres, valorant-los positivament i respectant les diferències, evitant actituds discriminatòries.

- Utilització dels sentits en la vida quotidiana i per a la identificació de les pròpies sensacions, percepcions i necessitats bàsiques.

- Identificació, manifestació, regulació i control progressiu de les necessitats bàsiques del cos. Confiança en les pròpies capacitats per a satisfer-les i esforç per vèncer les dificultats superables.

- Identificació, comprensió i expressió de vivències, sentiments, emocions, preferències i interessos propis i dels altres, mostrant respecte pels seus sentiments i emocions.

- Acceptació positiva de si mateix i de les pròpies possibilitats i limitacions.

- Actitud positiva davant les demostracions d'afecte dels adults i dels companys, responnent-hi de forma cada cop més adequada.

- Control progressiu dels sentiments i emocions i superació de temors davant situacions desconegudes o inesperades.

Bloc 2. Joc i moviment

- Gust pel joc i per l'activitat sensoriomotriu com a base de l'activitat quotidiana i com a mitjans de plaer i de relació amb els altres, amb confiança en les pròpies possibilitats d'acció i una actitud d'esforç i de superació de les dificultats.

- Participació positiva en les experiències sensoriomotrius, en els jocs, en jocs dansats i en l'activitat física, identificant i acceptant les normes bàsiques per jugar.

- Estima i satisfacció per la quietud i el repòs en contrast amb l'activitat motriu dinàmica.

- Satisfacció pel progressiu domini corporal, per l'adquisició d'habilitats manipulatives i per les pròpies descobertes i conquestes. Control progressiu, global i segmentari, del cos i de l'equilibri i adaptació del to i la postura a les característiques de l'objecte, de l'altre, de l'acció i de la situació.

- Exploració i consciència progressiva de les possibilitats i limitacions perceptives, motrius i expressives pròpies i dels altres, mostrant iniciativa en l'acció.

- Nocions bàsiques d'orientació en l'espai i coordinació de moviments a

través dels desplaçaments que realitza en situacions habituals i quotidianes.

Bloc 3. L'activitat i la vida quotidiana

- Les activitats de la vida quotidiana. Progressiva autonomia, iniciativa i esforç en la seva realització, mostrant gust pel treball, propi i dels altres i per la regularitat de les experiències habituals.

- Adquisició progressiva d'hàbits elementals d'organització, d'atenció i d'iniciativa, planificant l'acció per resoldre tasques de forma seqüencial.

- Regulació progressiva del propi comportament en les tasques quotidianes, de grup i en l'ús compartit d'espais i d'objectes, acceptant les normes bàsiques que faciliten l'activitat dins l'escola i en la vida quotidiana.

- Actitud positiva per establir relacions d'afecte i d'ajuda amb els adults i amb els iguals manifestant les pròpies preferències enfront les dels altres de forma respectuosa.

Bloc 4. La cura personal i la salut

- Pràctica d'hàbits saludables d'higiene corporal, alimentació i descans. Col·laboració i participació en les activitats que s'hi relacionen.

- Comprensió i progressiva acceptació de les normes de comportament relacionades amb el menjar, els desplaçaments, el descans i la higiene.

- Utilització cada cop més adequada dels espais, dels elements i dels objectes que se li proporcionen.

- La seguretat en situacions habituals: identificació d'alguns factors i pràctiques socials quotidianes que afavoreixen o no la salut, valorant els factors de risc per a la pròpia salut i per a la dels altres i adoptant comportaments bàsics de prevenció i seguretat en situacions habituals.

- Petició d'ajuda en situacions en què sigui necessari i acceptació de l'ajuda d'altres persones en situacions relacionades amb l'atenció personal i la salut.

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. El cos i la pròpia imatge

- El cos humà. Exploració, identificació i progressiva acceptació i consciència de les característiques i funcions del propi cos, de les pròpies sensacions, percepcions i necessitats. L'esquema corporal.

- Representació de l'esquema corporal i percepció dels propis canvis físics (augment de talla, pes...) i de l'adquisició de noves habilitats i competències relacionades amb el pas del temps. Les referències espacials en relació amb el propi cos.

- Acceptació i valoració ajustada i positiva de si mateix i de les pròpies possibilitats i limitacions, esforçant-se per vèncer les dificultats superables.

- Utilització dels sentits en la vida quotidiana i per a percebre les sensacions i percepcions del propi cos i dels altres.

- Reconeixement de la identitat i característiques dels altres, acceptant-les i valorant-les positivament, respectant les diferències personals, físiques, socials i culturals i rebutjant les actituds discriminatòries.

- Identificació, comprensió i expressió dels propis sentiments, emocions, vivències, preferències i interessos, respectant també els dels altres. Control progressiu dels sentiments i emocions i superació de temors.

- Demostració d'afecte a altres infants i adults, valorant les seves demostracions d'afecte i responen-hi amb actitud positiva.

- Identificació, manifestació, regulació i control progressiu de les necessitats bàsiques del cos, mostrant confiança en les pròpies capacitats per a satisfer-les.

- Identificació i comprensió progressiva de la pròpia història personal en relació amb la vida familiar i social i amb les experiències més significatives.

Bloc 2. Joc i moviment

- Gust pel joc i per l'activitat sensoriomotriu com a base de l'activitat quotidiana, valorant-los com a mitjans de plaer i de relació amb els altres.

- Participació positiva i esforç personal en les experiències sensoriomotrius, en els jocs, en jocs dansats i en l'activitat física.

- Estima i satisfacció per la quietud i el repòs en contrast amb l'activitat motriu dinàmica.

- Comprensió, acceptació i posada en pràctica de normes per jugar, participació en la seva regulació i valoració de la seva necessitat.

- Control progressiu, global i segmentari, del cos, de l'equilibri i de la respiració. Coordinació visomotriu i satisfacció pel progressiu domini corporal, per l'adquisició d'habilitats i per les pròpies descobertes i conquestes.

- Control postural: el cos i el moviment. Progressiu control del to, de l'equilibri i de la respiració i adaptació del to i de la postura a les característiques de l'objecte, de l'altre, de l'acció i de la situació.

- Exploració i presa de consciència de les pròpies possibilitats i limitacions perceptives, motrius i expressives, mostrant confiança en les pròpies possibilitats d'acció. Simulació de rols diferenciats i d'estats d'ànim diversos en

situacions de joc. Iniciativa en l'acció i en els nous aprenentatges, mantenint una actitud de superació de les dificultats.

- Valoració i respecte per les possibilitats i limitacions perceptives, motrius i expressives dels altres.

- Nocions bàsiques d'orientació en l'espai i en el temps i de coordinació de moviments.

Bloc 3. L'activitat i la vida quotidiana

- Les activitats de la vida quotidiana: iniciativa i progressiva autonomia i esforç en la seva realització. Satisfacció per la realització de tasques i actitud positiva envers la regularitat de les experiències de la vida quotidiana.

- Les pròpies competències en relació a les activitats de la vida quotidiana. Acceptació de les pròpies possibilitats i limitacions en la realització de tasques.

- Normes que regulen la vida quotidiana. Planificació seqüencial de l'acció per resoldre tasques i presa de decisions adequades (planificació, desenvolupament i valoració dels resultats).

- Adquisició d'hàbits elementals d'organització, constància, atenció, iniciativa i esforç en la pròpia activitat, valorant el treball ben fet, propi i dels altres.

- Reconeixement i acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i esforç per vèncer les dificultats superables, planificant accions per a superar-les i comprovant els propis aprenentatges.

- Responsabilitat, participació i consens en les tasques de grup i en l'ús compartit d'espais i d'objectes, acceptant les normes que faciliten l'activitat dins l'escola i en la vida quotidiana i regulant progressivament el propi comportament.

- Habilitats per a la interacció i col·laboració amb els adults i amb els iguals, implicant-se de forma positiva en la resolució de conflictes. Actitud positiva per establir relacions d'afecte amb els adults i amb els iguals, acceptant críticament les seves propostes.

- Actitud d'ajuda, col·laboració i cooperació, coordinant els propis interessos amb els dels altres i manifestant les pròpies preferències, vivències i opinions de forma respectuosa enfront les dels altres.

Bloc 4. La cura personal i la salut

- Accions i situacions que afavoreixen la salut i generen el benestar propi i dels altres. Pràctica d'hàbits d'higiene, cura personal, alimentació i descans i col·laboració i participació en les activitats que s'hi relacionen, utilitzant adequadament espais, elements i objectes.

- Petició i acceptació d'ajuda en situacions en què sigui necessari, acceptant i valorant l'ajuda d'altres persones en situacions relacionades amb l'atenció personal i amb la salut.

- Cura de la higiene personal i gust per un aspecte personal acurat.

- Col·laboració en el manteniment de la higiene de l'entorn en que es desenvolupen les activitats quotidianes: ambients nets i ordenats.

- Comprensió i acceptació de les normes de comportament relacionades amb el menjar, els desplaçaments, el descans, la higiene i l'ordre.

- Identificació i valoració crítica davant factors i pràctiques socials quotidianes que afavoreixen o no la salut.

- El dolor corporal i la malaltia: valoració ajustada dels factors de risc per a la pròpia salut i per a la dels altres, adoptant comportaments de prevenció i seguretat en situacions habituals.

- Tranquil·litat i col·laboració en situacions de malaltia i petits accidents, acceptant l'ajuda i protecció dels altres. Adopció de comportaments per a prevenir-los.

ÀREA DE CONEIXEMENT DE L'ENTORN

Introducció

Amb aquesta àrea de coneixement i experiència es pretén afavorir els processos de descobriment i representació dels diferents contextos que componen l'entorn infantil, així com facilitar-hi la seva inserció de manera reflexiva i participativa. Els objectius i continguts que en ella es fixen permeten l'assoliment de les capacitats que, al llarg de l'escolarització obligatòria, conduiran les alumnes a l'adquisició de les competències bàsiques. Els continguts d'aquesta àrea adquireixen sentit des de la complementarietat amb la resta d'àrees i s'hauran d'interpretar en les propostes didàctiques des de la globalitat de l'acció i dels aprenentatges.

Les interaccions que els infants estableixen amb els elements del medi, que amb l'entrada a l'escola es diversifiquen i amplien, constitueixen situacions privilegiades que els fan créixer, augmentar els seus coneixements sobre el món i desenvolupar habilitats, destreses i competències noves. El medi és la realitat en la qual s'aprèn i sobre la qual s'aprèn. En aquest procés esdevé fonamental ensenyar als alumnes a cercar la informació i a interpretar-la en funció dels coneixements previs per tal de construir interpretacions pròpies. Per conèixer i comprendre com funciona la realitat, l'infant investiga el comportament i les propietats d'objectes i matèries presents en el seu entorn: actua i estableix rela-

cions amb els elements del medi físic, els explora i identifica, reconeix les sensacions que produeixen, anticipa als efectes de les seves accions sobre ells, detecta semblances i diferències, ordena, quantifica, manipula, comunica, representa, passant així de la manipulació a la representació, origen de les habilitats lògiques matemàtiques. Les tasques d'investigació i els projectes donen resposta al desig innat d'exploració i de coneixement del món que té l'infant i inicien l'organització del procés de treball.

D'aquesta forma, els infants s'aproximen al coneixement del món que els envolta, estructurant el seu pensament, interioritzen les seqüències temporals a partir de les rutines, controlen i encaminen accions futures, i poc a poc van adquirint major autonomia respecte als adults.

El medi natural i els éssers i elements que l'integren es converteixen aviat en objectes preferents de la curiositat i de l'interès infantil. Cal incidir en el medi més immediat, però també en l'estudi d'algunes realitats llunyanes, significatives pels infants, i la seva comparació amb l'entorn pròxim. Les vivències que els infants tenen en relació amb els elements de la natura i la reflexió sobre ella els duen a l'observació d'alguns fenòmens naturals, de les seves manifestacions i conseqüències i a l'aproximació gradual al coneixement dels éssers vius, de les relacions que s'estableixen entre ells, de les seves característiques i d'algunes de les seves funcions i cicles vitals.

L'apreciació de la diversitat i riquesa del medi natural, el descobriment del fet que les persones formem part d'aquest medi, els vincles afectius amb ell, són la base per fomentar des de l'escola actituds i hàbits de respecte i cura: consum racional de recursos, reutilització i reciclatge, entre d'altres accions a favor del medi.

Al llarg d'aquesta etapa, els infants descobreixen la seva pertinença al medi social. La vida escolar suposa una ampliació de les experiències de vida i dels col·lectius socials de pertinença, que els duren al coneixement de les persones i de les relacions interpersonals, generant vincles i desenvolupant actituds com la confiança, l'empatia i l'amistat que constitueixen la base de la socialització. En aquest context cal assenyalar la importància de l'expressió i comunicació de les vivències, necessitats, sentiments, idees, opinions...

L'escola ha d'apostar ahora pels valors de la identitat i de la interculturalitat, aproximant-se al coneixement del nostre entorn natural, d'alguns trets culturals rellevants de la nostra comunitat, i als usos i costums socials des d'una perspectiva oberta i integradora que els permeti conèixer diverses manifestacions culturals presents en la societat i generar així actituds de respecte i estimació cap a elles.

La importància de les tecnologies com elements de l'entorn i que al mateix temps ens ajuden a descobrir-lo i interpretar-lo fan aconsellable que els infants identifiquin el paper que juguen en les seves vides, interessant-se pel seu coneixement i iniciant-se en el seu ús.

Objectius generals

En relació amb l'àrea de coneixement de l'entorn, la intervenció educativa en el primer i segon cicle de l'educació infantil es dirigirà al desenvolupament de les següents capacitats:

1. Observar i explorar de forma activa estímuls sensorials i el propi entorn i identificar-ne els principals elements mostrant interès pel seu coneixement, formulant preguntes i generant interpretacions sobre algunes situacions i fets significatius.
2. Observar i explorar les propietats sensorials, els canvis i les transformacions d'objectes i materials a través de l'experimentació i la manipulació, anticipant i comprovant els resultats de les accions realitzades.
3. Relacionar-se amb els altres, de forma cada cop més equilibrada i satisfactòria, interioritzant progressivament les pautes de comportament social acceptades col·lectivament i ajustant-hi la pròpia conducta.
4. Participar activament en la preparació i realització de les activitats que es proposen en l'entorn escolar i, progressivament, en la presa de decisions de caràcter grupal (converses, assemblees, negociacions, votacions, torns de paraula, petits debats...), col·laborant en el manteniment i cura dels objectes i espais col·lectius.
5. Conèixer diferents grups socials pròxims a la seva experiència, algunes de les seves característiques, produccions culturals, valors i formes de vida, generant actituds d'amistat, confiança, respecte i estimació.
6. Conèixer alguns elements de l'entorn sociocultural proper identificant el paper de les persones que hi formen part i valorant la seva feina.
7. Identificar i valorar alguns trets culturals propis de les Illes Balears: festes, tradicions i costums..., participant activament en algunes.
8. Respectar les cultures diferents de la pròpia valorant-les com a font d'enriquiment i d'aprenentatge i aproximar-se al coneixement d'entorns llunyans significatius.
9. Iniciar-se en les habilitats matemàtiques i en el seu llenguatge a partir de situacions significatives, manipulant funcionalment elements i col·leccions,

identificant-ne atributs i qualitats, i establint relacions d'agrupament, classificació, comparació, ordre i quantificació.

10. Descobrir algunes aplicacions de la matemàtica en la realitat quotidiana i participar de forma activa en les experiències, plantejant i verificant hipòtesis de solució de situacions i aportant estratègies personals de resolució.

11. Identificar alguns canvis de l'entorn i del propi cos lligats al pas del temps i a les rutines quotidianes.

12. Conèixer i valorar els components bàsics del medi natural i algunes de les seves relacions, canvis i transformacions, desenvolupant actituds de cura, respecte i responsabilitat que contribueixin al seu equilibri i conservació: consum racional, estalvi energètic i d'aigua, reciclatge, reutilització...

13. Mostrar interès pel coneixement i cura dels éssers vius i pels altres elements i objectes del medi natural i social, valorant la seva importància i la de la seva conservació per a la vida humana.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Medi físic: elements, relacions i mesura

- Exploració i manipulació d'objectes i matèries del medi proper, percebent els seus atributs, qualitats, funcions i usos quotidians a través dels sentits i de les accions, amb interès i iniciativa. Identificació de les sensacions que s'experimenten en relació amb els objectes (gusts, olors, sons...).

- Reconeixement d'objectes de l'entorn a partir de les seves característiques físiques i dels usos que tenen en la vida quotidiana, amb una actitud de respecte i cura cap als objectes propis, dels altres i col·lectius.

- Comparació, classificació i agrupació d'objectes i d'elements de l'entorn, emprant quantificacions bàsiques: tot/res, un/molts...

- Identificació de la pròpia situació i de la dels objectes en l'espai i ús de nocions espacials bàsiques.

Bloc 2. Aproximació a la natura

- Curiositat, respecte i cura dels elements del medi natural, especialment d'animals i plantes. Identificació d'éssers vius de l'entorn proper i d'entorns llunyans que siguin significatius per l'infant i observació de característiques, comportaments i hàbitats dels éssers vius.

- Interès i gust per les relacions amb els animals i les plantes, identificant les necessitats d'alguns que es troben presents en l'entorn, mostrant una actitud activa per a la seva cura i manteniment i rebutjant actuacions negatives.

- Observació del temps atmosfèric i dels canvis que produeixen els fenòmens atmosfèrics en l'entorn.

- Plaer per la realització d'activitats en contacte amb la natura.

Bloc 3. Cultura i vida en societat

- Identificació dels primers grups socials de pertinença i de relació (família, escola, amics...) i observació d'algunes activitats laborals i serveis de la vida de la comunitat, reconeixent-se a si mateix com a membre dels grups socials als quals pertany i establint vincles de relació interpersonal amb els seus membres.

- Interès per participar en la vida familiar i escolar amb actituds d'afecte, iniciativa i col·laboració, amb igualtat de rols en les tasques quotidianes i incorporant progressivament les pautes elementals que regeixen la convivència. Interès i disposició favorable per a establir relacions respectuoses, afectives i recíproques amb altres infants.

- Gust per la participació en activitats socials i en manifestacions culturals i tradicionals, reconeixent alguns trets d'identitat o culturals de l'entorn, propis de les Illes Balears: festes, tradicions, jocs populars...

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Medi físic: elements, relacions i mesura

- Exploració, manipulació i reconeixement d'objectes i matèries de l'entorn a través dels sentits i de les accions, classificant-los i percebent les seves característiques, atributs, graus, qualitats, funcions i usos quotidians, mostrant interès i iniciativa. Identificació de les sensacions que s'experimenten en relació amb els objectes (gusts, olors, sons...).

- Actuació sobre els objectes provocant reaccions, canvis i transformacions, observant i verbalitzant els resultats i les emocions viscudes.

- Actitud positiva i solidària per compartir els objectes i les experimentacions, observacions i vivències personals i col·lectives que s'hi relacionen, amb respecte i cura cap als objectes propis, dels altres i col·lectius i valorant-ne l'ús adequat.

- Interès i gust per resoldre situacions, vivències, necessitats, problemes, interessos... a través dels recursos matemàtics.

- Quantificació de col·leccions. Classificació, comparació, ordenació i

comptatge d'elements, com a estratègia d'estimació. Ús contextualitzat i significatiu dels nombres ordinals.

- Ús contextualitzat, oral i escrit, de la sèrie numèrica per comptar i dels nombres cardinals referits a quantitats manejables en situacions reals. Observació i presa de consciència de la funcionalitat dels nombres en la vida quotidiana.

- Exploració i identificació de situacions quotidianes en què és necessari mesurar i ús d'instruments de mesura, mostrant interès i curiositat per ells.

- Identificació de formes planes i tridimensionals en elements de l'entorn i exploració dels cossos geomètrics elementals.

- Nocions bàsiques d'orientació i situació en l'espai: realització de desplaçaments orientats, identificant la pròpia situació i la dels objectes en l'espai i utilitzant nocions espacials.

- Primeres vivències i representacions del temps: estimació intuïtiva i mesura del temps a partir de les rutines i de la ubicació temporal d'activitats de la vida quotidiana.

- Resolució de problemes utilitzant diverses estratègies i recursos matemàtics. Reflexió i presa de consciència dels processos viscuts en la resolució de problemes. Ús de la representació (dibuixos, diagrames, símbols, gestos...) per organitzar, registrar i comunicar idees matemàtiques.

- Iniciació al treball científic: anticipació, formulació d'hipòtesis i comprovació i comunicació dels resultats de les activitats realitzades.

Bloc 2. Aproximació a la natura

- Identificació d'éssers vius i matèries inerts d'entorns propers i llunyans, significatius per l'infant, valorant la seva importància per la vida.

- Observació de característiques, comportaments, hàbitats, funcions i canvis en els éssers vius. Aproximació al cicle vital dels éssers vius, del naixement a la mort.

- Interès i gust per les relacions amb els animals i les plantes, rebutjant actuacions negatives i mantenint una actitud activa de curiositat, respecte i cura dels elements del medi natural, com a primeres actituds de conservació del medi. Identificació de les necessitats d'alguns animals o plantes de l'entorn, per poder tenir-ne cura.

- Relacions d'equilibri en el medi: identificació de les relacions que es donen entre els animals, les plantes i les persones i els recursos naturals d'alguns hàbitats; sensibilització i valoració de les conseqüències més perceptibles que tenen les intervencions de les persones dins el medi natural.

- Exploració de l'entorn i observació i diferenciació de paisatges naturals i fruits de l'acció humana, dels seus elements i dels canvis que es produeixen en la natura, establint relacions amb el pas del temps i el clima.

- Observació de fenòmens del medi natural (pluja, vent, dia, nit), formulant hipòtesis sobre les seves causes i conseqüències.

- Contribució a la consecució i manteniment d'ambients nets, saludables i no contaminats, valorant les actuacions adequades per tenir i mantenir un entorn net i no degradat.

- Responsabilitat cada cop major en l'ús racional de l'energia i dels recursos, adquirint hàbits de reciclatge i reutilització de materials i realitzant activitats individuals i de grup que contribueixin a l'estalvi dels recursos naturals. Valoració del paper de les persones en la conservació, transformació i recuperació de l'entorn.

- Sensibilització envers la bellesa de la natura i plaer per la realització d'activitats en contacte amb la natura, valorant la seva importància per a la salut i el benestar.

- Interès per incorporar hàbits de recerca individuals i col·lectius (observació, exploració, planificació, formulació d'hipòtesis, recollida d'informació, experimentació i ajustament dels nous coneixements) partint dels propis interessos.

Bloc 3. Cultura i vida en societat

- La família i l'escola com a primers grups socials de pertinença: identificació dels elements, característiques, funcionament i hàbitats.

- Presa de consciència de la necessitat d'existència i funcionament dels grups socials als quals pertany (família, classe, escola, amics, companys, veïnat...), a través d'exemples del paper que desenvolupen en la seva vida quotidiana i reconeixent-s'hi com a membre.

- Establiment i valoració de vincles de relació interpersonal amb els membres dels grups socials als qual pertany, mostrant interès i disposició favorable per establir relacions respectuoses, afectives i recíproques amb nins i nines d'altres cultures, en condicions d'igualtat i amb una actitud d'acceptació de les diferències.

- Interès i respecte per la diversitat cultural, de sexes, llengües, ètnies, rols, professions, tasques, càrrecs, edats... de les persones.

- Observació i exploració de l'entorn sociocultural més immediat: carrer, barri, lloc on es troba l'escola, poble o ciutat, dels elements que hi trobam i d'algunes necessitats, ocupacions i serveis en la vida de la comunitat, acceptant les normes bàsiques establertes que regulen la vida en ella (circulació, serveis...).

- Realització progressivament autònoma de tasques i rutines familiars i escolars habituals i la seva anticipació, amb igualtat de rols i mostrant interès per participar en la vida familiar i escolar i per assumir petites responsabilitats i

complir-les, amb actituds d'afecte, iniciativa, disponibilitat i col·laboració.

- Acceptació, respecte i incorporació progressiva de les pautes de comportament que regeixen la convivència, utilitzant-les de forma contextualitzada. Discriminació de comportaments i actituds adequats o inadequats en els diversos grups als quals pertany i disposició per compartir i per resoldre conflictes quotidians a través del diàleg de forma progressivament autònoma, atenent especialment a la relació equilibrada entre nins i nines i defensant els propis drets i opinions amb actitud progressiva de respecte cap a les opinions diferents.

- Reconeixement, valoració i respecte per les manifestacions culturals de les Illes Balears i pels trets d'identitat de l'entorn: manifestacions artístiques, festes, tradicions, costums, jocs populars... gaudint de participar en elles i en altres activitats socials i culturals.

- Reconeixement, valoració i respecte per alguns trets d'altres cultures o indrets del món significatius per l'infant.

- Identificació d'alguns canvis en les formes de la vida i costums en relació amb el pas del temps.

- Utilització de diverses estratègies per extreure noves informacions: observació, manipulació, exploració de fonts diverses i dels nous coneixements per modificar les pròpies actuacions.

ÀREA DE LLENGUATGES: COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ

Introducció

Aquesta àrea de coneixement i experiència pretén també millorar les relacions entre l'infant i el medi. Les diferents formes de comunicació i representació serveixen de nexa entre el món exterior i l'interior, ja que són instruments que fan possible la representació de la realitat, l'expressió dels pensaments, necessitats, sentiments i vivències i les interaccions amb els altres.

En l'etapa d'educació infantil s'amplien i diversifiquen les experiències i les formes de representació que els infants elaboren des del seu naixement. Treballar educativament en la comunicació implica potenciar les capacitats relacionades amb la recepció i interpretació de missatges, i les dirigides a emetre'ls o a produir-los, contribuint a millorar la comprensió i l'expressió del món de forma personal, imaginativa i creativa. Aquestes mateixes capacitats posen la base per a l'adquisició de les futures competències bàsiques durant l'escolarització obligatòria. Per a potenciar aquests aprenentatges, cal que des dels primers mesos de vida de l'infant s'afavoreixin les interaccions amb els altres, ampliant les que ja es donen en el si de la família.

Les diferents formes de comunicació i representació que s'integren en aquesta àrea són: el llenguatge corporal, el llenguatge verbal, el llenguatge artístic, el llenguatge audiovisual i de les tecnologies de la informació i de la comunicació. En tots ells l'infant haurà d'acomodar els codis propis de cada llenguatge a les seves intencions comunicatives, aproximant-se a un ús cada cop més personal i creatiu d'aquests llenguatges.

El llenguatge corporal té a veure amb l'ús del cos amb una intenció comunicativa i representativa. Les primeres intencions comunicatives es donen a través del gest, la mirada, el plor i la rialla... Resulta molt interessant la consideració del joc simbòlic i de l'expressió dramàtica com a manera de manifestar la pròpia afectivitat i de donar compte del coneixement del món.

Per altra part, el llenguatge oral és especialment rellevant en aquesta etapa, és un objectiu en si mateix i l'instrument per excel·lència d'aprenentatge, de regulació de la pròpia conducta i de manifestació de vivències, sentiments, idees, emocions, necessitats, etc. La verbalització, l'explicació en veu alta d'allò que estan aprenent, d'allò que pensen i senten, és una eina imprescindible per a configurar la identitat personal, per conèixer, per aprendre a fer, a ser i a viure.

En el segon cicle de l'educació infantil es pretén que els infants descobreixin i explorin els usos de la lectura i de l'escriptura, despertant i afirmant el seu interès per ells. Des de ben petit, l'infant està en contacte amb la llengua escrita i s'interessa per conèixer el significat de símbols i informacions que troba al seu entorn. L'ensenyament dels processos de la lectura i de l'escriptura ha d'aprofitar aquest interès, oferint als infants abundància de missatges i comunicacions de tot tipus per a iniciar-los en el coneixement d'algunes propietats del text escrit, de les seves característiques convencionals i de l'adquisició gradual dels mecanismes de la lectura i de l'escriptura. És important que aquest aprenentatge sigui sempre significatiu i funcional, que les activitats tinguin sentit, que afavoreixin el coneixement pràctic d'ells mateixos, dels altres i del món que els envolta.

També és necessari el desenvolupament d'actituds positives cap a la llengua catalana i cap a la dels altres, despertant la sensibilitat, el respecte i la curiositat per descobrir i explorar altres llengües (en especial les que parlen els seus companys i companyes de classe), així com l'adquisició dels recursos conversacionals en llengua catalana necessaris per a ser capaç de regular el contacte amb els altres (demandar informació, accions o reconeixement per part dels

altres, respondre preguntes, descriure objectes o situacions, parlar de si mateix, argumentar, planificar els seus actes...). A més, cal que les seves intervencions comunicatives s'ajustin a les diferents situacions i que assoleixin els recursos lingüístics que els permetin continuar els estudis en aquesta llengua.

En la introducció d'una llengua estrangera es valorarà aquesta curiositat i l'aproximació progressiva als significats de missatges en contextos de comunicació coneguts, fonamentalment en les rutines habituals de l'aula.

La literatura juga un paper dinamitzador dels contextos comunicatius. Els contes (explicats pel professorat, sentits, visionats...), de tradició cultural de la nostra comunitat o d'altres llocs del món, les cançons, dites, embarrussaments, poemes... tenen un fort component lúdic i introdueixen els infants en móns fantàstics o possibles, potencien la seva imaginació i les eines d'interpretació de la realitat.

El llenguatge audiovisual i les tecnologies de la informació i la comunicació estan molt presents en la vida infantil. Des de ben petits, els infants han de viure les produccions audiovisuals amb els adults i amb els seus companys. Han de descobrir que les imatges i els sons, com les paraules, expliquen històries que han d'interpretar progressivament, i han d'utilitzar imatges, sons i paraules per a construir missatges.

A través de les narracions d'històries i del diàleg amb els adults l'infant aprendrà a diferenciar el món imaginari del real. En aquest àmbit adquireix rellevància l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació.

El llenguatge artístic fa referència tant al plàstic com al musical. El llenguatge plàstic es serveix de la manipulació de materials, textures, objectes i instruments i de l'aproximació respectuosa a les produccions plàstiques dels companys i de l'entorn proper i llunyà per permetre l'adquisició de noves habilitats i destreses, de vies personals d'expressió i per despertar la sensibilitat estètica i la creativitat. El llenguatge musical possibilita el desenvolupament de les capacitats vinculades amb la percepció, el cant, la utilització d'objectes sonors i d'instruments, el moviment corporal i la creació a partir de l'escolta activa, l'exploració, la manipulació i el joc amb els sons i amb la música. Es pretén estimular l'adquisició de noves habilitats i destreses que permetin la producció, l'ús i la comprensió de sons de diferents característiques amb un sentit expressiu i comunicatiu, i que afavoreixin un despertar de la sensibilitat estètica davant les manifestacions musicals de distints llocs i característiques.

Aquests llenguatges contribueixen al desenvolupament integral dels infants i es desenvolupen de forma integrada amb els continguts de les dues primeres àrees. Són, a més, instruments de relació, regulació, comunicació i intercanvi i l'eina més potent per expressar i gestionar les pròpies emocions i per representar la realitat. Com a productes culturals, són instruments fonamentals per elaborar la pròpia identitat cultural i apreciar la d'altres grups socials.

Donat el caràcter globalitzat d'aquesta etapa, la relació entre els diferents llenguatges és estreta i no poden tractar-se de forma aïllada. Igualment, cal tenir en compte que la distribució en blocs de continguts respon únicament a criteris organitzatius.

Objectius generals

En relació amb l'àrea de llenguatges: comunicació i representació, la intervenció educativa en el primer i segon cicle de l'educació infantil es dirigirà al desenvolupament de les següents capacitats:

1. Utilitzar la llengua com a instrument de comunicació, de representació, aprenentatge, plaer i expressió, i valorar la llengua oral com un mitjà de relació amb els altres i de regulació de la convivència.
2. Expressar emocions, necessitats, sentiments, desitjos, idees i fantasies mitjançant la llengua oral i a través d'altres llenguatges, triant el que millor s'ajusti a la intenció i a la situació i servint-se de forma progressiva del gest, el moviment, paraules, imatges, sons...
3. Explorar i gaudir de les possibilitats expressives del propi cos, d'objectes, materials i instruments.
4. Adquirir progressivament els recursos conversacionals necessaris per a la comunicació amb els altres, augmentant el bagatge lèxic i ajustant cada cop més el missatge als diferents contextos i interlocutors.
5. Comprendre les intencions i missatges d'altres nins i adults, adoptant una actitud positiva envers la llengua, tant pròpia com estrangera.
6. Comprendre, reproduir i recrear alguns texts orals, literaris i de tradició cultural mostrant actituds de valoració, plaer i interès cap a ells.
7. Iniciar-se en els usos socials de la lectura i l'escriptura explorant el seu funcionament en contextos significatius i valorant-les com a instrument de comunicació, informació i plaer.
8. Emprar el llenguatge artístic com a instrument d'expressió personal i de representació d'experiències i de situacions reals o imaginàries, mostrant una actitud de curiositat envers la manipulació sensorial d'objectes i l'experimentació amb diverses tècniques.

9. Aproximar-se al coneixement d'obres artístiques expressades en diferents llenguatges i, progressivament, als elements que les componen, realitzant activitats creatives, de representació i expressió artística.

10. Interessar-se, apreciar i respectar les produccions artístiques i expressives pròpies i les dels seus companys.

11. Conèixer, respectar i estimar la cultura i la llengua pròpia de les Illes Balears i reconèixer algunes de les seves manifestacions artístiques més rellevants.

12. Identificar i respectar algunes manifestacions artístiques i expressives d'altres cultures, significatives per l'infant, representades dins el grup o llunyanes.

13. Iniciar-se en la utilització de les tecnologies de la comunicació i la informació com a recurs d'aprenentatge i recerca, d'expressió i de joc, fent-ne un ús cada cop més responsable i crític.

14. Iniciar-se en l'ús oral d'una llengua estrangera per comunicar-se en activitats dins l'aula, i mostrar interès i gust per participar en aquests intercanvis comunicatius.

Primer cicle

Continguts

Bloc 1. Llenguatge verbal

Escoltar, parlar i conversar

- Utilització progressiva de la llengua oral per relacionar-se, expressar-se i comunicar-se en la vida quotidiana i en situacions habituals, reals i funcionals de comunicació, mostrant una actitud positiva envers la comprensió i producció de missatges.

- Comprensió de la comunicació dels adults i d'altres infants, així com de texts i relats orals produïts per mitjans audiovisuals en situacions de la vida quotidiana, mantenint una actitud d'escolta i respecte cap als altres en les situacions comunicatives de grup.

- Iniciativa i interès per participar en situacions de comunicació oral i per enriquir les pròpies produccions orals, utilitzant les normes elementals que regeixen l'intercanvi lingüístic de forma adequada (atenció, to de veu, fórmules de cortesia...) i fent un ús progressiu, segons l'edat, d'un lèxic cada cop més variat i precís.

Aproximació a la llengua escrita

- Interès i atenció en escoltar textos llegits per altres persones (narracions, explicacions, instruccions, descripcions...) i ús del vocabulari específic per a referir-se a elements bàsics que configuren el text escrit: títol, portada, il·lustració, paraula...

- Observació i manipulació de textos escrits en diferents formats: llibres, revistes, diaris, cartells, etiquetes... i de models d'escriptura proporcionats pels adults (rètols, etiquetes amb els noms...) com a eines d'aproximació a les característiques del llenguatge escrit.

Aproximació a la literatura

- Escolta i comprensió de textos senzills (contes, relats breus...), tradicionals i contemporanis, com a font de plaer i d'aprenentatge, mostrant interès per compartir interpretacions, sensacions i emocions provocades per les produccions literàries.

- Recitació de textos de caire poètic o tradicional (cançonetes, cançons de bressol...) i participació creativa en jocs lingüístics senzills per divertir-se i aprendre, fent ús dels recursos extralingüístics com ajuda per a l'expressió i mostrant plaer per les sensacions que produeixen el ritme, la rima i la bellesa de les paraules.

Bloc 2. Llenguatge audiovisual i tecnologies de la informació i la comunicació

- Iniciació en l'ús d'alguns instruments tecnològics senzills.

- Aproximació i interès per la interpretació de relats orals produïts per mitjans audiovisuals (produccions audiovisuals: pel·lícules, dibuixos animats...).

Bloc 3. Llenguatge artístic

- Actitud de curiositat, iniciativa i interès per l'experimentació i l'expressió artística per comunicar fets, sentiments i emocions, vivències i fantasies a través del dibuix i de produccions plàstiques senzilles realitzades amb distints materials i tècniques, descobrint algunes obres plàstiques i musicals presents en l'entorn i alguns elements que configuren el llenguatge plàstic: forma, color, volum, textura...

- Exploració de les possibilitats sonores de la veu, del propi cos, d'objectes quotidians i d'instruments musicals reproduint renous, sons i ritmes senzills amb el cos, amb instruments senzills i amb objectes, i alternant-los amb silenci. Ús d'aquests sons per a la interpretació i creació musicals i per a la dis-

criminació de so - silenci.

- Gust per la participació en cançons, danses i jocs musicals (cantarelles, jocs de triar...) i iniciació en l'audició activa de cançons i d'obres musicals senzilles.

Bloc 4. Llenguatge corporal

- Descobriments i experimentació de gestos i moviments com a recursos corporals per a l'expressió i la comunicació.

- Gust i interès per la participació en activitats comunicatives mitjançant el llenguatge corporal, en danses i en altres jocs d'expressió corporal (Jocs individuals i compartits i joc lliure).

Segon cicle

Continguts

Bloc 1. Llenguatge verbal

Escollar, parlar i conversar

- Utilització i valoració progressiva de la llengua oral per relacionar-se, evocar i relatar fets, explorar coneixements, expressar i comunicar idees, opinions, necessitats, sentiments, interessos i vivències i per ajudar-se en la regulació de la pròpia conducta i de la dels altres.

- Ús progressiu, segons l'edat, de lèxic variat i cada cop més precís, estructurant les frases de forma apropiada, amb entonació adequada i pronúncia clara.

- Participació, iniciativa i escolta activa en situacions habituals, reals i funcionals de comunicació, acomodant progressivament els enunciats als formats convencionals, als contextos i als interlocutors, amb interès i iniciativa per enriquir les pròpies produccions orals. Comprensió de les intencions comunicatives dels adults i d'altres infants en situacions de la vida quotidiana

- Actitud d'escolta i respecte cap als altres en diàlegs i converses col·lectives, utilitzant adequadament les normes i convencions socials que regulen l'intercanvi lingüístic: torn de paraula, escolta amb atenció i respecte, to de veu, fórmules de cortesia... i amb una actitud positiva envers la comprensió i producció de missatges en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears.

- Atenció i interès envers els textos i narracions orals de tradició cultural (poesies, embarrussaments, endevinalles...) i pels missatges i relats orals produïts per mitjans audiovisuals.

- Comprensió de la idea global de textos orals senzills en llengua estrangera, en rutines i situacions habituals de l'aula i quan es parla de temes coneguts i predictibles, mostrant una actitud positiva cap a aquesta llengua, per la participació en interaccions orals en llengua estrangera i, en general, cap a les llengües presents en l'entorn habitual.

Aproximació a la llengua escrita

- Aproximació i valoració de la utilitat de la llengua escrita com a mitjà de comunicació, informació i plaer, mostrant interès per explorar els seus elements i utilitzant el vocabulari específic per a referir-se als elements bàsics que configuren el text escrit: títol, portada, il·lustració, paraula...

- Diferenciació entre les formes escrites i altres formes d'expressió gràfica, discriminació fonètica i iniciació al coneixement del codi escrit a través de la identificació de paraules i frases escrites significatives i usuals, percebent semblances i diferències entre elles.

- Observació, manipulació i ús, gradualment autònom, de diferents suports de la llengua escrita: llibres, revistes, diaris, cartells, etiquetes, mitjans audiovisuals i informàtics... com a eines d'aproximació a les característiques del llenguatge escrit i per obtenir informació, utilitzant de forma progressivament ajustada la informació que proporcionen.

- Narracions, explicacions, instruccions o descripcions llegides per altres persones: interès i atenció en l'escolta de textos llegits pels altres.

- Iniciació a l'ús de l'escriptura i la lectura amb finalitats reals, funcionals, pràctiques i significatives, mitjançant diverses tipologies textuals senzilles i segons la maduresa de cada infant, mostrant interès i disposició per l'ús de convencions del sistema de la llengua escrita (linealitat, orientació, organització de l'espai, traç...), i mostrant gust i interès per la producció de missatges amb traç cada cop més precís i llegible.

Aproximació a la literatura

- Els textos: escolta i comprensió de textos de tipologies diverses, tradicionals i contemporanis (contes, relats, rondalles, llegendes, poesies, rimes o endevinalles, dites, refranys, embarrussaments...) com a font de plaer i d'aprenentatge, mostrant interès per fer-ho.

- Interès per compartir interpretacions, sensacions i emocions provocades per les produccions literàries.

- Recitació de textos de caire poètic, de tradició cultural o d'autor, mostrant plaer per les sensacions que produeixen el ritme, la rima i la bellesa de les paraules.

- Participació creativa en jocs lingüístics per a divertir-se i per a aprendre.

- Dramatització de textos literaris senzills, mostrant interès i plaer per expressar-se amb l'ajuda de recursos extralingüístics.

- Utilització de la biblioteca amb respecte i cura, valorant-la com un recurs informatiu, d'entreteniment, plaer i recerca.

- Cura dels llibres i contes i desig per utilitzar-los de manera autònoma.

Bloc 2. Llenguatge audiovisual i tecnologies de la informació i la comunicació

- Iniciació en l'ús d'alguns instruments tecnològics com a elements de comunicació (ordinador, càmera, reproductors de so i d'imatge).

- Presa progressiva de consciència de la necessitat d'un ús moderat i selecció dels mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació.

- Aproximació i interès per la interpretació de missatges, textos i relats orals produïts per mitjans audiovisuals (produccions audiovisuals: pel·lícules, dibuixos animats, videojocs, CD Rom, jocs d'ordinador), distingint progressivament entre la realitat i la representació i valorant de forma cada cop més crítica els seus continguts i la seva estètica.

Bloc 3. Llenguatge artístic

- Recerca de processos personals de creació a través de l'experimentació i de l'exploració de les possibilitats cinètiques, simbòliques, dramàtiques i plàstiques dels materials de l'entorn, descobrint alguns elements que configuren el llenguatge plàstic (línia, forma, fons, color, textura, espai material i volum), i mostrant interès i esforç per millorar i enriquir les pròpies produccions.

- Expressió i comunicació de fets, sentiments, emocions, vivències i fantasies a través del dibuix i de produccions plàstiques realitzades amb diferents materials i tècniques, amb una actitud de curiositat, iniciativa i interès i mostrant gust, interès i respecte per les produccions pròpies i les dels altres.

- Interès per incorporar hàbits de treball en l'elaboració de produccions artístiques individuals i col·lectives (planificació, experimentació i ajustament), tenint cura i ordre dels materials i instruments utilitzats.

- Apropament a referents artístics de tots els temps i interpretació de diferents tipus d'obres artístiques, plàstiques o musicals, presents en l'entorn o d'entorns llunyans, valorant-les de forma cada cop més ajustada.

- Observació, interès i valoració de les manifestacions culturals de les Illes Balears. Interès i respecte per les manifestacions culturals d'altres comunitats o països.

- Exploració de les possibilitats sonores de la pròpia veu i de la dels companys, del propi cos, d'objectes quotidians i d'instruments musicals. Ús d'aquests sons per a la interpretació i creació musicals.

- Reconeixement de sons de l'entorn natural i social i d'alguns instruments musicals; discriminació dels seus trets distintius, d'alguns contrastos bàsics (llarg/curt, fort/suau, agut/greu) i del so/silenci.

- Audició atenta de fragments o d'obres musicals.

- Participació activa i plaer per la interpretació i per la participació en cançons, danses i jocs musicals (cantarelles, jocs de triar...).

- Apreciació de la bellesa i plaer envers les manifestacions artístiques: audicions musicals, representacions teatrals, obres plàstiques, lectures literàries, exposicions...

Bloc 4. Llenguatge corporal

- Descobriments i experimentació de gestos i moviments com a recursos corporals per a l'expressió i la comunicació de sentiments, emocions, estats d'ànim i necessitats, mostrant confiança en les pròpies possibilitats expressives.

- Utilització de les possibilitats motrius del propi cos en relació a l'espai i el temps amb intenció comunicativa i mostrant-hi gust i interès.

- Representació espontània de personatges, fets i situacions en jocs simbòlics, individuals i compartits. Participació en activitats de dramatització, danses, joc simbòlic i altres jocs d'expressió corporal (jocs individuals i compartits, joc lliure i joc reglat).

- Gust per l'assistència a representacions dramàtiques.

Críteris d'avaluació

Primer cicle

1. Mostrar un progressiu coneixement i control del propi cos, reconèixer i identificar-ne les parts bàsiques i expressar sensacions corporals i necessitats.

Amb aquest criteri es valora si l'infant controla i coordina el seu cos en activitats que impliquen moviments globals i segmentaris. S'observa també el desenvolupament del to, la postura i l'equilibri.

També es valora si els infants coneixen les seves possibilitats motrius i actuen d'acord amb elles, demanant ajuda quan ho necessiten, així com l'adquisició d'habilitats motrius noves en la vida quotidiana i en el joc, i l'ús, cada cop més precís, dels sentits per a obtenir informació del món que els envolta.

2. Participar en jocs individuals i col·lectius, mostrant destreses motores i habilitats manipulatives bàsiques i regulant progressivament l'expressió dels sentiments i emocions.

Es tracta de valorar la participació activa en distints tipus de joc, tant individuals com col·lectius, passant en aquests darrers del joc en paral·lel a una incipient capacitat de prendre en consideració els altres (infants i adults) i ajustant i regulant els sentiments i emocions que provoquen la participació en aquests jocs.

S'observa també, en aquest criteri, l'evolució en el desenvolupament dels elements motrius bàsics i de les destreses de caràcter fi que li permetin cada cop un major grau de precisió en les activitats que ho requereixin.

3. Ser capaç d'adaptar-se progressivament a les rutines i hàbits de la vida quotidiana, col·laborar en tasques habituals que contribueixen al seu benestar i adquirir hàbits bàsics d'higiene i de cura personal.

Es valora la participació i les destreses que els infants adquireixen per a desenvolupar la seva autonomia: rutines d'higiene i d'alimentació, hàbits relacionats amb vestir-se i desvestir-se i amb l'ordre dels objectes que formen part del seu entorn.

4. Mostrar una actitud d'interès i plaer per l'intercanvi comunicatiu i emprar la llengua oral adequant-la a la interacció positiva amb els altres. Mostrar una actitud de progressiva atenció i respecte pels altres en situacions comunicatives.

Amb aquest criteri es valora l'ús progressiu del llenguatge oral per a comunicar i expressar desitjos, sentiments i necessitats, i la capacitat de l'infant de contar i relatar esdeveniments de la seva vida quotidiana.

Es valora també l'augment de vocabulari i la capacitat d'escolta activa.

5. Mostrar interès per les situacions de lectura que es donen a l'aula i participar en elles.

Amb aquest criteri es valora el plaer i la curiositat pels actes de lectura i per la narració participativa, l'evolució de la capacitat d'atenció i el progrés en la comprensió, afavorida pel suport visual i gestual necessari.

Es valora igualment la capacitat de reproduir textos de la tradició oral.

6. Expressar-se emprant tècniques i materials senzills d'expressió artística, mostrar interès per explorar les seves possibilitats, per gaudir amb les seves produccions i per compartir amb els altres aquestes experiències.

Amb aquest criteri es valora el gust per explorar i experimentar, el desenvolupament d'habilitats en les tècniques pròpies dels diferents llenguatges, així com el desenvolupament d'actituds de plaer i gust per les produccions artístiques.

7. Reconèixer diferents objectes i materials de l'entorn, descobrir les seves qualitats físiques (color, forma, mida, textura), identificar les sensacions que produeixen (gusts, olors, sons) i establir relacions bàsiques entre ells (agrupacions, comparacions, semblances, diferències, ordre i classificació).

Amb aquest criteri es valora l'interès i la disposició per explorar a través dels sentits el món que envolta l'infant. També es valora l'organització de la informació que procedeix dels sentits i les possibilitats adquirides com a nova forma d'expressar i representar el món que l'envolta.

8. Demostrar interès i curiositat pel coneixement i respecte pel medi natural; identificar fenòmens atmosfèrics, estacions de l'any i animals i plantes de l'entorn.

Amb aquest criteri es valoren iniciatives de participació, aportació de coneixements i establiment de les primeres relacions d'aprenentatges.

També es valora l'interès, el coneixement i la sensibilització cap als éssers de l'entorn, adoptant actituds de cura, respecte i conservació de la natura.

9. Identificar els grups socials més propers dels quals forma part i interagir-s'hi progressivament; adquirir pautes elementals de convivència i de relació social.

Amb aquest criteri es valora el coneixement dels grups socials més propers i l'adquisició de les normes necessàries per conviure. S'aprecia, a més, com l'infant integra les estratègies i habilitats necessàries per a relacionar-se amb el grup, l'acomodació de la seva conducta als valors, normes i principis que els regeixen, així com la demostració de sentiments i d'afecte.

Es valora també l'aproximació a les primeres estratègies de resolució de conflictes.

Segon cicle

1. Mostrar un coneixement progressiu del propi esquema corporal i controlar progressivament el propi cos, globalment i segmentàriament; manifestar confiança en les pròpies possibilitats i respecte cap als altres i formar-se una imatge ajustada i positiva de si mateix.

Amb aquest criteri s'observa el desenvolupament del to, postura i equilibri, el control respiratori o la coordinació motriu i s'avalua l'ús de les possibilitats motrius, sensitives i expressives del propi cos. Els infants hauran de manifestar un control progressiu d'aquestes possibilitats en distintes situacions i activitats, com jocs, rutines o tasques de la vida quotidiana. Hauran de ser capaços de reconèixer i anomenar les distintes parts del cos i ubicar-les espacialment, en el seu cos i en el dels altres. Igualment es valorarà si identifiquen els sentits, establint diferències entre ells en funció de la seva finalitat i si poden explicar amb exemples senzills les principals sensacions associades a cada sentit.

S'avalua també a través d'aquest criteri la formació d'una imatge personal ajustada i positiva, la capacitat d'utilitzar els recursos propis, el coneixement de les pròpies possibilitats i limitacions i la confiança per emprendre noves accions. Han de manifestar, igualment, respecte per les característiques dels altres, sense discriminacions de cap tipus, i mostrar actituds d'ajuda i col·laboració.

2. Participar en jocs, mostrant destreses motores i habilitats manipulatives, i regulant l'expressió de sentiments i emocions.

Amb aquest criteri s'avalua la participació activa en diferents tipus de joc. S'observarà també el desenvolupament dels elements motrius que es manifesten en el desplaçament, en la marxa, en les accions de córrer o botar, així com la coordinació i control de les habilitats manipulatives de caràcter fi que cada activitat requereix. Es valorarà també la seva participació i ús adequat de les normes que els regeixen, i la manifestació i progressiva regulació de sentiments i emocions que provoca la pròpia dinàmica dels jocs, així com si mostra actituds de col·laboració i ajuda en jocs diversos, evitant adoptar postures de submissió o domini.

3. Realitzar de forma autònoma i amb iniciativa activitats habituals per satisfer necessitats bàsiques; consolidar progressivament hàbits de cura personal, higiene, salut i benestar.

Es pretén avaluar amb aquest criteri les destreses adquirides per a realitzar activitats habituals relacionades amb la higiene, l'alimentació, el descans, els desplaçaments i altres tasques de la vida diària. S'estimarà el grau d'autonomia i la iniciativa per dur a terme aquestes activitats, utilitzant adequadament els espais i materials apropiats. S'estimarà el gust per participar en activitats que afavoreixen un aspecte personal acurat, un entorn net i estèticament agradable i per col·laborar en la creació d'un ambient generador de benestar.

4. Relacionar-se positivament amb els altres, respectar la seva diversitat personal, física, intel·lectual o cultural i col·laborar amb ells, harmonitzant els seus interessos amb els dels altres.

L'infant estableix vincles fluïts de relació amb els adults i amb els iguals quan demostra interès per relacionar-s'hi i comunicar-s'hi, quan va augmentant la seva capacitat de respondre als sentiments d'afecte, quan respon de forma adequada a les provocacions i agressions dels altres, quan participa amb interès en activitats conjuntes desenvolupant activitats d'ajuda, participació i col·laboració, respectant les normes i els hàbits que regulen la convivència dins el grup, quan és conscient de la necessitat de repartir i d'assumir tasques i responsabilitats que el funcionament del grup requereix; quan mostra interès per ampliar progressivament l'àmbit de les relacions socials...

5. Adquirir progressiva seguretat afectiva i emocional, mostrar iniciativa, confiança en si mateix i desig de superació de les dificultats.

L'infant va desenvolupant la seguretat en ell mateix i en els seus actes si pot expressar les seves idees i els seus sentiments, si no presenta inhibicions ni temors injustificats. Encara que sabem que no es tracta d'un procés lineal, cal observar si hi ha estancaments massa perllongats o regressions que costen de superar, si és capaç de manifestar les dificultats o desitjos, si es mostra alegre i participatiu, si expressa allò que li agrada o li molesta...

L'infant té interès per superar-se si accepta que l'aprenentatge és un procés en què l'error no és considerat negatiu, sinó un punt de partida per conèixer les dificultats. Cal observar si l'infant aborda l'aprenentatge, si demostra iniciativa en afrontar nous reptes, en superar dificultats i resoldre problemes.

6. Demostrar progressiva autonomia en les activitats i espais quotidians i en les rutines, adoptar hàbits de cura personal i d'ordre i adaptar-se a les noves situacions i aprenentatges.

S'entén que l'infant és cada cop més autònom si pren iniciatives i va utilitzant els propis recursos en les situacions quotidianes, fins arribar a una progressiva independència dels adults en aquells contextos coneguts. L'autonomia s'ha d'entendre com una progressiva autoregulació de la conducta, tant en les necessitats bàsiques de la vida quotidiana com en la planificació i avaluació de les tasques que es realitzin i pel que fa a la vida social en el grup.

Per tant, s'ha de valorar el grau d'iniciativa i autonomia de l'infant per satisfer necessitats bàsiques com el menjar, la higiene, la son... com també la capacitat de planificar la pròpia acció i organitzar el seu treball (planificar la feina, preveure els recursos necessaris per a dur-la a terme...), la capacitat d'esforç i constància, i la comprovació dels aprenentatges i avanços que va fent.

7. Utilitzar la llengua oral de la forma més convenient per una comunicació positiva amb els seus iguals i amb els adults, segons les intencions comunicatives, i comprendre missatges orals diversos, amb una actitud d'escolta atenta i respectuosa.

Amb aquest criteri s'avalua el desenvolupament de la capacitat d'expressar-se i comunicar-se oralment, amb claredat i correcció suficients, de dur a terme diverses intencions comunicatives (demandar ajuda, informar d'algun fet, donar instruccions senzilles, participar en converses de grup...). Es valorarà l'interès i el gust per la narració participativa, per regular la pròpia conducta, per relatar vivències, raonar, resoldre situacions conflictives, comunicar els seus estats d'ànim i compartir-los amb els altres. Igualment, aquest criteri es refereix a la capacitat d'escoltar i comprendre missatges, relats, produccions literàries, descripcions i informacions que els permetin participar en la vida de l'aula.

El respecte pels altres es manifesta en l'interès i atenció cap allò que diuen i en l'ús de les convencions socials (torn de paraula, escoltar, mirar els interlocutors, mantenir el tema) així com en l'acceptació de la diversitat.

8. Iniciar-se en els usos socials de la lectura i de l'escriptura, segons el nivell maduratiu, en la comprensió de les seves finalitats i en el coneixement de característiques del codi escrit; manifestar interès i curiositat pels textos escrits presents en l'aula i en l'entorn pròxim.

Amb aquest criteri s'avalua si els infants valoren i s'interessen per la llengua escrita i si s'inicien en l'ús funcional de la lectura i de l'escriptura com a mitjans de comunicació, d'informació i de plaer. Aquest interès se mostra en primer lloc en l'atenció i curiositat pels actes de lectura i d'escriptura que es realitzen a l'aula. S'observarà l'ús adequat del material escrit (llibres, diaris, revistes, cartes, etiquetes, publicitat...), i es valorarà l'interès per explorar els mecanismes bàsics del codi escrit, el coneixement de característiques i convencions de la llengua escrita i la valoració de l'estadi de lectura i d'escriptura segons el nivell maduratiu.

9. Emprar diferents tipus de mitjans, materials i tècniques dels diferents llenguatges per a comunicar idees, sentiments, necessitats, experiències, desitjos... i com a mitjà d'informació i plaer. Interès per explorar les seves possibilitats i per compartir amb els altres les experiències estètiques i comunicatives.

Amb aquest criteri s'avalua el desenvolupament de les habilitats expressives per mitjà de diferents materials, instruments i tècniques pròpies dels llenguatges musical, audiovisual, plàstic i corporal.

S'observarà el plaer per experimentar i explorar les possibilitats expressives del gest, els moviments, la veu, i també el color, la textura o els sons. Es valorarà també el desenvolupament de la sensibilitat estètica i d'actituds positives cap a les produccions artístiques en distints medis, juntament amb l'interès per compartir les experiències estètiques.

10. Expressar oralment missatges senzills en llengua estrangera, mostrar interès i gust per comunicar-s'hi.

Amb aquest criteri es pretén avaluar l'expressió de petits missatges orals en llengua estrangera de forma ajustada a les situacions habituals de l'aula, conegudes i previsible, així com l'interès per expressar-se en aquesta llengua i la participació activa en les situacions comunicatives en llengua estrangera dins el grup.

11. Demostrar interès i curiositat per l'observació, l'exploració i el reconeixement de les característiques i dels elements de l'entorn físic, natural i sociocultural, establir relacions senzilles d'interdependència i manifestar actituds de respecte i de conservació de l'equilibri del medi.

Amb aquest criteri es valora l'interès, coneixement i grau de sensibilització pels elements de la natura, tant vius com inerts; la indagació d'algunes característiques i funcions generals, aproximant-se a la noció de cicle vital i constatant els canvis que comporta.

Es valorarà també si són capaços d'establir algunes relacions entre el medi físic i social, identificant els canvis naturals que afecten a la vida quotidiana de les persones (canvis d'estacions, temperatura...) i canvis en el paisatge

per intervencions humanes. S'observarà si mostren actituds de cura i respecte per la natura i si participen en activitats per conservar-la. S'estimarà també l'interès que manifesten pel coneixement del medi i les observacions que fan, així com les hipòtesis que sobre les seves causes i conseqüències formulen.

12. Identificar els grups socials més significatius de l'entorn, algunes característiques de la seva organització i els principals serveis comunitaris. Posar exemples de les seves característiques i manifestacions culturals i valorar la seva importància.

Amb aquest criteri s'avalua el coneixement dels grups socials més propers (família, escola...), dels serveis comunitaris que ofereixen (mercat, atenció sanitària o mitjans de transport), i del seu paper en la societat.

La presa de consciència sobre la necessitat dels grups socials s'estimarà verbalitzant algunes de les conseqüències que, per a la vida de les persones, tendria l'absència d'organitzacions socials, així com la necessitat de dotar-se de normes per conviure.

S'observarà també la seva integració i vinculació afectiva als grups més propers i l'acomodació de la seva conducta als principis, valors i normes que els regeixen. Cal fer especial atenció a la capacitat que mostren els infants per a l'anàlisi de situacions conflictives i les competències generades per a tractar-les adequadament i per a la seva resolució.

S'avalua igualment la comprensió d'alguns trets o elements que identifiquen altres cultures, així com si estableixen relacions d'afecte, respecte i generositat amb tots els companys de l'aula.

13. Utilitzar les habilitats logicomatemàtiques per a investigar i comprendre algunes situacions de la realitat quotidiana, discriminar objectes i elements de l'entorn immediat i actuar sobre ells. Agrupar, classificar i ordenar elements i col·leccions segons semblances i diferències ostensibles, discriminar i comparar algunes magnituds i quantificar col·leccions mitjançant l'ús de la sèrie numèrica.

Amb aquest criteri es pretén valorar la capacitat de l'infant d'identificar els objectes i matèries del seu entorn, l'interès per explorar-los mitjançant activitats manipulatives i per establir relacions entre les seves característiques o atributs (forma, color, mida, pes...) i el seu comportament físic (caure, rodar, patinar, botar...).

Es refereix també a la manera com els infants van desenvolupant determinades habilitats logicomatemàtiques, com a conseqüència de l'establiment de relacions quantitatives i qualitatives entre elements i col·leccions. També s'observarà la capacitat desenvolupada de resoldre senzills problemes matemàtics de la seva vida quotidiana.

Es valorarà l'interès per l'exploració de les relacions numèriques amb materials manipulatiu i el reconeixement de les magnituds relatives als nombres elementals, així com l'aproximació a la comprensió dels nombres en els seus aspectes cardinals i ordinals, el coneixement d'alguns dels seus usos i la seva capacitat d'utilitzar-los en situacions pròpies de la vida quotidiana.

També es tindrà en compte l'ús de les nocions bàsiques espacials, temporals i de mesura.

— o —

Num. 12215

Decret 72/2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4 de maig), a l'article 6.2, estableix que el Govern de l'Estat ha de fixar els aspectes bàsics del currículum que constitueixen els ensenyaments mínims. Els ensenyaments mínims determinen els aspectes essencials del currículum en relació amb els objectius, les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació, de manera que assegurin una formació comuna a tot l'alumnat i garanteixin la validesa dels títols corresponents al sistema educatiu espanyol. L'article 6.4 de la Llei esmentada disposa que les administracions educatives competents han d'establir el currículum dels diferents ensenyaments que hi són regulats.

El Reial decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu (BOE núm. 167, de 14 de juliol) establerta per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, en el capítol III, a l'article 5, disposa la implantació de la nova ordenació dels ensenyaments regulada per la Llei esmentada: per a l'any acadèmic 2007-08, el primer i segon curs de l'educació primària, per a l'any acadèmic 2008-09, el tercer i quart curs, i per a l'any acadèmic 2009-10, el cinquè i sisè curs de l'educació primària. Des del moment de la seva implantació deixaran d'impartir-se, progressivament, els ensenyaments corresponents de l'educació primària, regulats per la Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu (BOE núm. 238, de 4 d'octubre).

L'Ordre ECI/1845/2007, de 19 de juny, estableix els elements dels documents bàsics d'avaluació de l'educació bàsica regulada per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, així com els requisits formals derivats del